

Samleskinnen

Nr. 1/2025 – Årgang 30

Medlemsblad for Rogaland Elektromontørforening

Rele

Samleskinnen

Utgitt av:

Rogaland Elektromontørforening
Lagårdsveien 124
4011 Stavanger
Mandag–fredag 08.00–15.30
Hjemmeside: www.rele.no
E-post: firmapost@rele.no

Telefon: 51 84 04 50

Leder:

Øivind Wallentinsen: 908 97 703
E-post: wallentinsen@rele.no

Kontormedarbeider:

Olga Kozlova: 940 54 269
E-post: firmapost@rele.no

Sara Bakkan Eidem: 51 84 04 50
E-post: sara@rele.no

Organisasjonssekretærer:

Svenn Åge Jonsen:
911 67 621
E-post:
svennage.johnsen@rele.no

Geir Ove Bernhoff:
913 40 240
E-post:
bernhoff@rele.no

Redaktør:

Kjell Magne Opheim 951 93 505
E-post: redaktor@rele.no

Forside: Geir Ove Bernhoff
Trykk: Grafo AS

Annonse:

Ta kontakt med Stavangerkontoret.

Deadline:

Nr. 2-2025 – 27. oktober
Nr. 1-2026 – 9. mai

I posten ca. 4 uker etter deadline.

Redaksjonen: Arbeidsutvalget
Opplag: 2.500

Leder

Stortingsvalget er den 8. september 2025. Utfallet av valget vil bestemme hvilken regjering vi får, meningsmålingene svinger så ingenting er avgjort. Det viktigste ved valget er at den enkelte bruker stemmeretten. Det er forskjell på partiene, og i noen saker stor forskjell. Det er allikevel felles for oss alle at vi ikke finner et parti der vi er enig i alt partiet har programfesta. Jeg mener at i noen saker er det en forskjell som vil ha stor betydning for arbeidsfolk.

Sykelønnsordningen er et eksempel, der de borgerlige partiene ønsker en reduksjon av ytelsen, selv om noen av de «bakkete» på det da fagforeningene sammen med LO avholdt noen kraftfulle markeringer mot kutt. Høyre har i ettertid blant annet uttalt at de vil ikke fremme et forslag om reduksjon av sykelønna i kommende periode. Da er det viktig å merke seg at Høyre bare har garantert for at de ikke skal fremme forslag, men de har ikke garantert at de vil stemme mot et forslag om reduksjon i sykelønna hvis det blir fremmet av andre.

Selv om det ikke er den største saken så har Høyre også sagt at de vil redusere fagforeningsfradraget tilbake til 2013 nivå.

Videre vil de borgerlige partiene fjerne reglene som er innført om innleie og **bruk av midlertidig ansatte**. De endringene vil føre til større usikkerhet for mange arbeidstakere både i forhold til om de har en jobb og samtidig som det blir usikkerhet om de har inntekt. En oppmykning av dette regelverket vil også bidra til å holde lønningene nede for alle, også de som er fast ansatt.

En annen sak som vil være usikker med borgerlig valgseier er finansiering av AFP ordningen i fremtiden. Her har Arbeiderpartiet og de andre partiene på venstresiden sagt at de vil stille opp med finansiering. AFP ordningen er som de fleste vet et samarbeid der arbeidsgiverne tar 1/3 av kostnadene, det samme gjør arbeidstakerne og staten ved Regjeringen som tar den siste tredelen.

Fra høyresiden er det **stort fokus på skattelette** og da spesielt formueskatten. Dette mener jeg i veldig stor grad bare kommer de velstående til gode, det treffer få eller ingen arbeidere.

Dette er bare noen av sakene som utgjør en forskjell.

Arbeidsfolk må sørge for kjøpekrafts forbedring gjennom lønnsoppgjørene, det er der vi har maktmidler.

Jeg håper at velgerne gir en samla venstreside tillit i de neste fire årene slik at vi ikke får en høyresideregjering som vil redusere arbeidsfolks rettigheter. Bruk stemmeretten.

Mellomoppgjøret er avslutta og resultatet på Landsoverenskomsten for elektrofagene (LOK) ble kr. 12,66 i tillegg på fagarbeiderlønna. Andre satter er regulert tilsvarende. Tilleggene som er avtalt sentralt skal legges på den lønna den enkelte hadde før oppgjøret. Det er hver enkelt sin oppgave å kontrollere at lønna og tilleggene bedriften utbetaler faktisk er regulerte og riktige. Jeg vil oppfordre alle til å bruke litt tid på denne kontrollen, slik at den enkelte er sikker på at lønna er riktig. Hvis det er noe som ikke stemmer, ta det opp med tillitsvalgte på bedriften.

Da mellomoppgjøret er avslutta så er det **forberedelsene til hovedoppgjøret i 2026** som står for tur. Landstarriffkonferansen, der prioriteringen til 2026 oppgjøret vedtas, skal avholdes i uke 43 og starter den 20. oktober. Forslagsfristen på endringer i LOK, produktivitetsavtalene og Offshoreavtalen er 31. august. Forslagene sendes til fagforeningen. Det viktigste med forslag på endringer er at det kommer tydelig frem hvilket problem man vil løse. Samme fristen er også for forslag på representanter og observatører til konferansen. Fagforeningen har 12 av de 100 representantene som har fulle rettigheter på konferansen.

Øivind Wallentinsen, leder

Innhold

<i>Lederen har ordet</i>	2
<i>Redaktørens hjørne</i>	3
<i>Tarifføppgjøret 2025</i>	4
<i>Tarifføppgjøret er en demokratisk prosess</i>	6
<i>Lønn skal være betaling for gjennomført arbeid</i>	8
<i>Betraktninger for Stortingsvalget</i>	11
<i>Skatt og velferd</i>	14
<i>Manifestkonferansen</i>	17
<i>Rogaland Elektromontørforening søker etter organisasjonssekretær/arbeider</i>	18
<i>Det nye styret</i>	19
<i>Energipolitikk styrt av moralisme og nyliberalisme</i>	20
<i>Vindkraftbransjens historiefortelling</i>	23
<i>Invitasjon HMS-konferansen</i>	26
<i>Helseutfordringer og helsebelastninger i arbeidslivet</i>	27
<i>1. mai 2025</i>	30
<i>Omgåelse av innleieforbudet</i>	33
<i>Trondheimskonferansen 2025</i>	35
<i>Julemøtene</i>	39
<i>LOs havenergikonferanse Bergen 13.–14. februar 2025</i>	40
<i>Rettigheter og plikter ved ferieavvikling</i>	44
<i>Korte velferdspermisjoner</i>	46
<i>Stafettpinnen</i>	47
<i>Klubbtillskudd</i>	48
<i>Nye kurs 2025</i>	49
<i>Kursbehov for EL og IT Rogaland 2026</i>	50
<i>Årsmøte Caverion-klubben Stavanger</i>	51
<i>Årsmøte i Bravidaklubben</i>	52
<i>Årsmøte EL og IT klubben</i>	53
<i>Norsk Fiberoptikk</i>	53
<i>Rapport fra Installasjonsutvalget</i>	54
<i>Rapport fra studentvalget mai 2025</i>	55
<i>Sommerferie</i>	56

Redaktørens hjørne

Jeg er veldig glad for å tilby årets første utgave av Samleskinnen, med masse viktig innhold. Samleskinnen kommer nå ut to ganger i året og vi som utgjør redaksjonen håper vi klarer å både opplyse og underholde dere.

Jeg ønsker å skrive noe i denne spalten om en pågående prosess i Haugesund Bystyre angående søndagsåpne butikker og turiststatus. Dette vurderes for å tekkes cruisenæringen og er noe som de fleste butikkansatte ikke ønsker. Det har vært en markering i regi av de berørte fagforeningene mot dette foran rådhuset 7. mai i forbindelse med den politiske behandlingen av saken. AP, SV, Rødt og MDG argumenterte mot forslaget, men nådde ikke frem. Dette er som jeg ser det, et forsøk på å tilby turister et bedre tilbud på bekostning av arbeidsfolk. Dette går ut over kvaliteten på livene til de som jobber i butikkene og familiene som da gjerne får fritiden på helt forskjellige tider. Og i neste instans er det gjerne elektrikere og andre fagfolk som må på jobb for å reparere utstyr eller anlegg om noe skulle gå galt på en søndag. Dette kan også føre til søndagsåpne barnehager og fritidsordninger. Vil vi ha ett samfunn som river familiene fra hverandre?

Manifest konferansen er en årlig konferanse, og en ting som gjorde særlig inntrykk på meg var Ruben Mathiesens presentasjon av forskningen om skattenivået befolkningen ønsker og det som faktisk skjer i praksis. Når det gjelder den aller rikeste prosenten av oss er det et stort avvik mellom det som er ønsket av oss alle og faktisk skattenivå. Dette og andre tema som ble formidlet og drøftet omtaler vi i vår sak om denne konferansen. Vi har også en rapport fra Trondheimskonferansen.

Vindkraftbransjens historiefortelling er et innspill i energidebatten og handler om hvordan nyhetsnettssidene til kraftbransjen omtaler et konkret anlegg og prosessen rundt dette anlegget. Kontrasten til en sak i Bergens Tidene og beskrivelser av opplevelsen til de som bor i området er stor, og viser at vi alle må være kritiske til våre kilder til kunnskap.

Kine Asper Vistenes er nå valgt til ny LO-leder. Vistenes har markert seg i samfunnsdebatten som tilhenger av sterkere politisk kontroll over strømprisen. Vi kan håpe på et mer selvstendig og pragmatisk LO når det gjelder energipolitikken, og at NHO og Fornybar Norge sin historiefortelling får mindre plass i fagbevegelsen. Det må være ett mål att kraftproduksjon skal understøtte samfunnsutvikling, arbeidsplasser og generell øke kvaliteten på våre liv, ikke bare gi profitt til noen få.

Jeg har det siste halvåret fulgt energidebatten nøye, og ser at NHO har mye makt og innflytelse. Fornybar Norges nestleder sier «Capitalism works» om økningen i solkraft og vindkraft globalt. Folket må alltid spørre «For hvem virker kapitalismen?». Dette spørsmålet er gyldig i alle samfunnets utfordringer.

Kjell Magne Opheim

Fagforeningens styrke er din sikkerhet

Av: Øivind Wallentinsen

**Det sentrale tariffoppgjøret er nå ferdig,
så nå gjenstår bare lokale forhandlinger mellom klubb og bedrift.**

Det sentrale oppgjøret er i mellomoppgjøret kun matematikk, det forhandles ikke mellom EL og IT forbundet og NHO-Elektro. Forhandlingene sentralt foregår mellom LO og NHO. Partene ble enige om at «rammen» for mellomoppgjøret skulle være 4,4%.

Fagarbeidersatsen LOK (landsoverenskomsten for elektrofagene) §3A økte med kr. 5,- pr. time fra 1. april og ytterligere kr. 7,66 fra 1. mai, totalt kr. 12,66 pr time. Disse tilleggene skal tillegges de etablerte satsene ute i bedriftene. LOK § 3A fagarbeidersatsen er da kr. 270,45 fra 1. mai. Alle andre satser som reguleres med § 3A som utgangspunkt har da også steget tilsvarende. Dette gjelder blant annet fagarbeidertillegget LOK § 3C, bastillegget LOK § 3G, utenbystillegget LOK § 9G, for å nevne noen. Overtidstilleggene er nå for 50 %, kr. 182,92 og 100 % er kr. 365,83 pr time for fagarbeideren. Offshorelønna for fagarbeideren gikk opp fra kr. 408,88 til kr. 428,95 altså en økning på kr. 20,07 pr. time.

Det er viktig at alle følger med på om de faktisk har fått

disse økningene for det er mange satser som skal endres og det er selvfølgelig mulig for bedriftene å «glippe» på en sats eller to.

Vi mener denne kontrollen er viktig også med bakgrunn i at økningen dette året også har en betydning når vi skal forhandle i 2026. Statistikken på LOK fra det ene året sammenlignet med året før viser også at det er grunn til å anta at ikke alle får ut økningen som det blir enighet om sentralt. Noe som igjen kan bety at tillitsvalgte og medlemmene driver for dårlig kontroll av de lønnsutbetalingene de får.

Lokale forhandlinger

Nå når det sentrale oppgjøret er ferdig er det de lokale forhandlingene som står for tur, noen er så vidt starta, men ingen er i skrivende stund ferdig. Det er en enighet mellom de sentrale parter som kan være på sin plass å ha med i de lokale lønnsforhandlingene. Det kan også være at de tillitsvalgte må minne bedriftens representanter om hva de sentrale parter er enige om.

Utdrag fra protokoll mellom partene datert 31. mars 2025:

Bedriftsinterne avtaler etter § 3 E har ingenting med tariffoppgjøret å gjøre da det ikke er noen kobling mellom frontfagsrammen og forhandlinger / endringer i den lokale § 3 E avtalen. De lokale parter har imidlertid en tariffoppliktelse til å forhandle § 3 E avtalen dersom en av de lokale partene ber om det. Disse forhandlingene skal normalt være avsluttet senest 15. september iht. LOK § 3 E. Dersom partene på bedriften er enige om det kan avtalen revideres i tariffperioden.

NYE LØNSSATSER GJELDENDE FRA 1. MAI 2025:

§ 3A Fastlønn	Kr.
Fagarbeider	270,45
Arbeidstaker uten fagbrev	241,77

LÆRLINGER:

Beregningsgrunnlag kr. 311,62

Når lærlinger arbeider overtid, benyttes lønn og overtidssatser for arbeidstaker uten fagbrev. Lærlinger i 9 halvår skal ha lønn iht. § 3A og overtidstillegg som arbeidstaker uten fagbrev.

OPPLÆRING I BEDRIFT FOR 4,5 ÅRS FAG

Lærling 5 halvår	109,07
Lærling 6 halvår	124,65
Lærling 7 halvår	140,23
Lærling 8 halvår	171,39
Lærling 9 halvår	233,72

OPPLÆRING I BEDRIFT 4 ÅRS FAG

Lærling 5 halvår	109,07
Lærling 6 halvår	124,65
Lærling 7 halvår	155,81
Lærling 8 halvår	233,72

FAG MED LÆREKONTRAKT ETTER VG3

Lærling 7 halvår	140,23
Lærling 8 halvår	171,39
Lærling 9 halvår	233,72

§ 4 Akkord	
A Akkordmultiplikator for land	2,867

§ 4 C og D Beregningsgrunnlag	Kr.
PAO og PAS	247,45

§ 8A Overtidssatser	50 % Kr.	100 % kr.
Fagarbeider	182,92	365,83
Arbeidstaker uten fagbrev	166,22	332,42
Lærling	166,22	332,42

Offshoreavtalen

Pkt. 13.2 Lønn	Kr.		Kr.
Fagarbeider	428,95	Pkt. 4.7.1 Shutling	845,00
Arbeidstaker uten fagbrev	383,47	Pkt. 4.7.2 Uforutsette forhold	1496,00
Lærling 8 halvår	271,84	Pkt. 4.7.4 Hotbed	837,00
Lærling 9 halvår	370,70	Pkt. 7.7 Uregelmessige arbeidsperioder	24,84
Pkt. 14.5 Overtidsarbeid			
Fagarbeider	365,83		
Arbeidstaker uten fagbrev	332,42		
Pkt. 13.6.1 Tillegg for nattskift	42,24		

Tariffoppgjøret

- er en
demokratisk
prosess

«Vi trenger
din mening og
dine forslag»

Av: Geir Ove Bernhoff

Det er først og fremst medlemmene og de tillitsvalgte ute på arbeidsplassene som føler effekten av tariffavtalen gjennom det de får i lønningsposen og de arbeidsvilkår de arbeider under. Tariffavtalen er ingen statisk avtale, men skal følge prisstigningen og utviklingen på arbeidsmarkedet og i samfunnet. Når vår tariffavtale Landsoverenskomsten er oppe til nye tarifforhandling i 2026, er det viktig at EL og IT Forbundet fremmer krav i tråd med det våre medlemmer ønsker. Vi er derfor avhengig av forslag fra dere.

Det er lange tradisjoner for at medlemmer og klubber stiller forslag gjennom fagforeningen til endringer i tariffavtalen. Fra fagforeningen pleier vi å sende inn mellom 40 og 50 forslag til endringer. Forslagene som blir sendt inn fra klubber og medlemmer blir grundig gjennomgått i fagforening og det er fagforeningsstyret som foretar den endelige behandlingen før forslagene sendes inn til EL & IT Forbundet sentralt.

Start diskusjonen allerede nå

Det er viktig at klubbene starter diskusjonen allerede nå, slik at de ikke kommer i tidsnød når sommerferien

er avviklet. Forslag til endringer av tariffavtalen trenger ikke være 100 % gjennomarbeidet. Det viktigste er at klubben beskriver hva de vil endre og hvorfor. Innsendte forslag blir uansett behandlet og justert i fagforeningen, slik at tekstforslaget som oversendes fra fagforeningen er best mulig spisset og tilpasset den prosessen de skal igjennom.

Hvordan utforme forslag

Her er et tidligere forslag som fagforeningen sendte inn i forbindelse med tariffoppgjøret. Dette er ment som ett eksempel på hvordan det kan gjøres.

Her er eksempelet:

LOK § 8

Det skal betales 100 % overtidstillegg for arbeid påbegynt etter arbeidstids slutt fredag til og med arbeidstids start mandag morgen.

Begrunnelse:

Med å jobbe overtid i helgen, ødelegges helgen, og mange klubber har dette i sin 3E avtale.

Videre behandling

Forslagene som sendes inn fra Rogaland Elektromontørforening blir sammen med innsendte forslag fra resten av landet behandlet på EL og IT Forbundets Landstariffkonferanse. Konferansen som sammensettes av 100 tillitsvalgte fra hele landet, diskuterer og voterer over hvilke forslag som skal sendes videre som krav i det kommende tariffoppgjøret. Dette er en viktig prosess, da konferansen mottar rundt 350 til 400 forslag, og det

sier seg selv at forhandlingsutvalget ikke kan fremme så mange forslag mot vår arbeidsgivermotpart.

Forslag på representanter

Til denne konferansen ønsker Rogaland Elektromontørforening i tillegg forslag fra klubbene på representanter til Landstariffkonferansen. Fagforeningen sender +/- 11 representanter til konferansen. I tillegg pleier vi å sende tre til fire observatører, som en lærearena for tillitsvalgte.

Å delta på en Landstariffkonferanse er for tillitsvalgte både lærerik og interessant. Jeg vil derfor anbefale at dere diskuterer dette i egen klubb, og plukker ut hvem dere ønsker å sende. Når dere blir enige, sender dere inn klubbens representanter i prioritert rekkefølge.

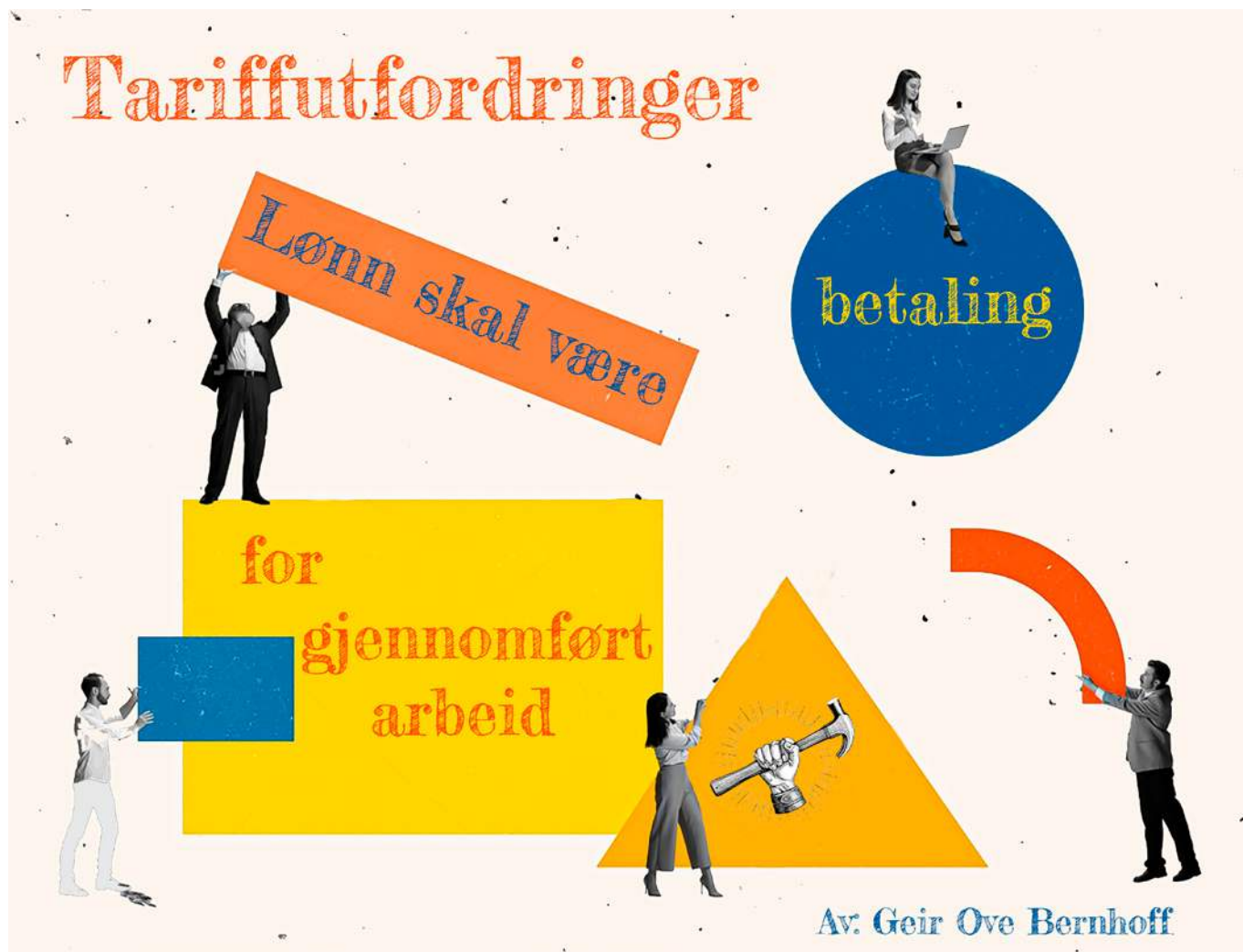
Forslagsfrist

Landstariffkonferansen avholdes i Sarpsborg den 20 til 23. oktober 2025. Forslagsfristen til fagforeningen på tarifforslag og representanter er **fredag den 31. august 2025. Forslagene sendes til firmapost@rele.no**

Tariffavtalen skal reforhandles hvert andre år og er derfor helt avhengig av innsendte forslag til endringer fra våre tillitsvalgte og medlemmer ute i klubbene.

Tariffutfordringer

Som en del av forberedelsene til Tariffoppgjøret 2026 arrangerer EL og IT Forbundet tre like tariffkonferanser på gitte lokasjoner i landet. Tillitsvalgte fra Rogaland Elektromontørforening deltok i år på konferansen i Tønsberg. Konferansene tar opp utfordringer som klubbene og medlemmene har opplevd med tariffavtalen, med den hensikt å kunne forbedre disse forholdene gjennom nye krav i det kommende tariffoppgjøret.

Frustrerte tillitsvalgte

Våre tillitsvalgte har følt det på kroppen i lang tid; utfordringen med de lokale lønnsforhandlingene. De lokale lønnstilleggene som de tillitsvalgte forhandler frem ut ifra det overskuddet som våre medlemmer bidrar til å bringe inn til bedriften, er en del av den totale lønnen til montørene. Men i de siste 10 årene har bedriftene låst pengesekken inn i tykke hvelv når de tillitsvalgte ber om lønnsforhandlinger. Dette har ført til stor frustrasjon blant de tillitsvalgte. På Landskonferansen i 2023 ble det uttalt fra talerstolen at de lokale lønnsforhandlingene har blitt til et uhåndterlig monster som sliter ut våre tillitsvalgte!

Nytt lønssystem?

Det er ikke til å legge skjul på at manglende lokale tillegg er en viktig faktor i reallønns-nedgangen mange har opplevd de senere år. Som et følge av dette sendte EL og IT Forbundet sendt ut et debatthefte til alle våre medlemmer som lønnes etter Landsoverenskomsten (LOK). Debatten har som mål å avklare hvilket lønssystem våre medlemmer og tillitsvalgte vil foretrekke som erstatning for dagens system. I debatthefte ble det også synliggjort lønnsnivået til sammenlignbare overenskomster som ikke inneholder lokale lønnsforhandlinger. Disse kommer faktisk en del bedre ut lønnsmessig enn Landsoverenskomsten.

Spørsmålene som da må besvares er om vi i det hele

tatt er tjent med lokale lønnsforhandlinger, eller om større deler av de lokale lønnsforhandlingene skal overføres til de sentrale forhandlingene? Et annet problem med de lokale lønnsavtalene er at sprike mellom den lavest og høyest betalte montøren i samme bedrift kan sprike med over 100 kroner i timen! Dessuten inneholder de fleste lokale lønnsavtalene ubestemmelige subjektive kriterier, noe som gjør at bedriftene kan skalte og valte med lønnstilleggene akkurat som det passer dem.

Vi må bare innrømme at bedriftene med NHO Elektro i spissen har fått de lokale forhandlingene akkurat ditt de ønsker. Et faktum vi ikke kan leve med. Lønn skal være en betaling for gjennomført arbeid og ikke hvor pen du er i klærne eller hvor god du er til å smiske med sjefen. Til mer lik lønn det er i bedriften, desto høyere er den totale lønnen som utbetales til de ansatte.

På konferansen ble det nedsatt diskusjonsgrupper som diskuterte de oppstilte problemstillingene i debatt-hefte og hvoretter de sendte inn besvarelser på de stilte spørsmålene. Resultatet av medlemsdebatten blir presentert på forbundets Landstariff-konferansen den 20 til 23. oktober 2025.

*Til mer lik lønn
det er i bedriften,
desto høyere er den
totale lønnen som
utbetales til de
ansatte.*

Viktig med kunnskap

Landsoverenskomsten som avtale vil ikke fungere hvis den ikke forvaltes etter dens intensjoner. Det er da en viktig faktor at tillitsvalgte innehar grunnleggende kunnskaper om overenskomsten. Det er tross alt de tillitsvalgte som står i første rekke i forvaltningen av avtalen ute i bedriftene. Uten dem og deres innsats vil overenskomsten råtne på rot.

Hver paragraf i Landsoverenskomsten inneholder en verdi i kroner og øre. Hvis ikke medlemmene tar seg betalt, eller får betalt for alle de rettighetene som ligger avtalen, vil de tape lønsmessig. Får medlemmene ikke sin rettmessige betaling, vil pengene i stedet havne i bedriftens lommer. Det er her hovedoppgaven til den tillitsvalgte kommer inn; å påse at hele avtalen blir fulgt, og ikke minst fremforhandle riktige lokale avtaler der overenskomsten krever det. Uten kunnskap om overenskomsten vil dette nærmest være en umulig oppgave.

Gjenstand for konflikt

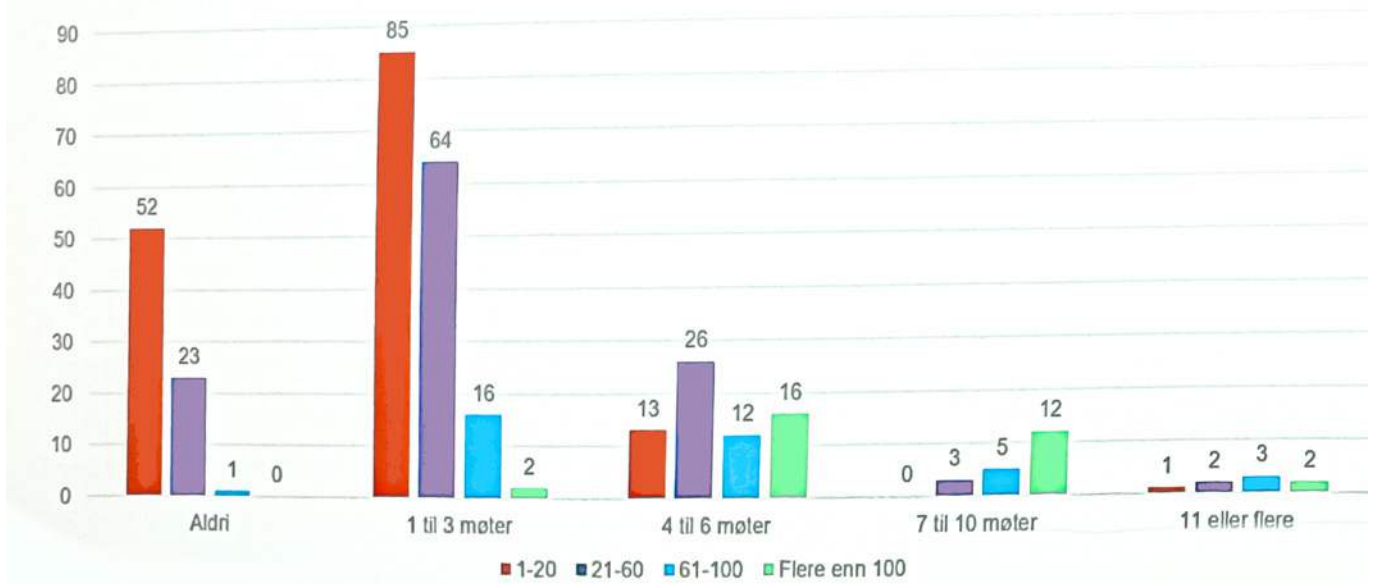
Dette temaet ble løftet frem på tariffkonferansen i Tønsberg. I debatten ble det sådd liten tvil om at kunnskapsnivået til våre tillitsvalgte varierer ganske mye ute i klubbene. Alt i fra tillitsvalgte som enda ikke har bladd i overenskomsten til gjennomskolerte og høyt erfarne tillitsvalgte. En annen utfordring, om ikke større, er kunnskapsnivået til bedriftens ledelse. Det er en stor del av bedriftens forhandlingsledere som har liten eller ingen forståelse og kunnskap om overenskomsten. Og på toppen av det hele har vi NHO Elektro som bruker advokater til å rive overenskomstens tekst fra hverandre. Advokater som ikke har kunnskap om hvorfor og hvordan bestemmelsene i overenskomsten har blitt til. Alt dette bidrar til å høyne konfliktene i forhandlingsrommene og øke mis-

*Hver paragraf
i Landsoverens-
komsten inne-
holder en verdi i
kroner og øre.*

Hvor ofte har dere følgende møter?

Klubbstyremøter

Tillitsvalgtundersøkelsen viser at 8,6 % av de tillitsvalgte aldri avholder medlemsmøter i klubben.

nøyen blant lønnsnettakerne. Det er derfor så overordnet viktig at de tillitsvalgte melder seg på fagforeningen sine kurstilbud. Kunnskap er makt, og makt er det en tillitsvalgt trenger for å vinne igjennom og forsvare det oppnådde.

Konfliktene i forhandlingsrommene ender ofte opp i en uenighetsprotokoll. En uenighetsprotokoll sendes ut av bedriften og blir så behandlet mellom tariffpartene EL og IT Forbundet og NHO Elektro. I ytterste konsekvens kan uenigheten gå helt opp til arbeidsretten, som siste instans.

En uenighet som sendes ut av bedriften tar som regel lang tid, og klubben har da mistet sin påvirkning på saken. Det heller ingen som kan garantere utfallet av en slik prosess. Et tilstrekkelig kunnskapsnivå i klubben og bedriften vil som oftest dempe konfliktnivået og ting løses mye enklere på dette nivået. En gylden kjøreregul er at til lavere nivå uenigheter løses, desto bedre. Partene på bedriften får da et mye større eierskap og lojalitet ovenfor den fremforhandlede enigheten.

Det er heller ingenting i veien for å søke hjelp i fagforeningen ved uenigheter i bedriften. Vi på fagforeningskontoret har bred og lang erfaring i slike saker, og sitter på mye informasjon og kunnskap som kan hjelpe klubben og bedriften med å finne en løsning.

Tillitsvalgtundersøkelsen

På konferansen ble EL og IT Forbundets tillitsvalgtundersøkelse presentert. Undersøkelsen som ble sendt ut til 930 tillitsvalgte fikk inn 349 svar, noe som utgjorde en svarprosent på 37,5.

I undersøkelsen kom det frem at 8,6 % av de tillitsvalgte som svarte aldri kjørte klubbmøter for medlemmene, og 21,8 % som aldri avholdt styremøter i klubben. Når det gjaldt møter med bedriften svarte 12 % at de aldri avholdt forhandlingsmøter med bedriften, mens 40 % aldri avholdt AMU-møter og 23 % avholdt aldri drøftelsesmøter med bedriften.

Det må sies at de minste klubbene (fra 1 til 20 medlemmer) er hyppigst representert blant klubbene med lavest aktivitet, men det er også noen mellomstore klubber som aldri eller sjeldent avholder møter. Nå avholder heldigvis flertallet av de tillitsvalgte i undersøkelsen møter, slik at klubb- og bedriftsdemokratiet ivaretas hos dem.

Demokratisk rettighet

Hvis vi ikke snakker i sammen endres ingenting. Det er kun gjennom aktivt bruk av klubb- og bedriftsdemokratiet vi kommer i posisjon til å ivareta og forbedre våre rettigheter. Det er den viktigste arenaen de tillitsvalgte har, så derfor vil jeg gi en seriøs anbefaling om å ta den i bruk. Hvis du som tillitsvalgt ikke vet hvordan du skal bruke disse rettigheter, tilbyr EL og IT Forbundet mange passende kurs, både fysiske og web-baserte. Meld deg på når vi sender ut våre invitasjoner, så skal vi ta godt vare på deg og gi deg den kunnskapen og støtten du trenger. Du vil da også bli tettere integrert i det store og sterke felleskapet som vi er.

Betraktninger før stortingsvalget

Still krav
og vær
bevisst!

Av: Kjell Magne Opheim

Kampen om rettighetene våre pågår nå, og vil nok aldri være over. Det er helt klart at bemanningsbyråene vil få det lettere med et skifte til blå regjering, til motsetning for arbeidere og fagforeninger som vil få det vanskeligere. Det vil heller ikke overraske noen om Høyre reverserer økningen i fagforeningsfradraget som ble vedtatt av Arbeiderpartiet. Høyre har uttalt at de ønsker å sette fagforeningsfradraget tilbake til 2013 nivå.

Det har vært mye fokus på offentlig sløsing i samfunnsdebatten, blant annet har vi boken til Martin Beck Holte med undertittelen «Landet som ble for rikt». I boken problematiserer han det han mener er offentlig sløsing og foreslår massive kutt i de offentlige utgiftene. Denne boken ble gitt til alle stortingsrepresentanter av mange-millionæren Jan Petter Sissener. Det er sikkert mye sant i dette med sløsing i offentlig sektor, men det er også mye sløsing i privat næringsliv. Det er ikke sikkert alt forbruk i det private er behovsprøvd på en bra måte, og høye lederlønner er en form for sløsing i seg selv. Boken til Martin Beck Holte har fått et tilsvar fra Ola Innset med undertittelen «Landet som fikk for mange rike». Norge er faktisk et av landene i verden med høyest tetthet av milliardærer!

Kuttene som Beck Holte foreslår blir også kommen-

tert av Magnus Marsdal fra Manifest, som mener at de er mer omfattende enn Elon Musk sine motorsagkutt.

Historiefortellingen rundt velferdsstaten og sløserispørsmålet er viktig og vel verdt å følge med på.

Politiske kommentatorer sin rolle

Kommentariatet med Cecile Langum Becker (NRK sin økonomikommentator) i spissen, har avblåst dyrtiden, men er det sånn for dem som har middels til lav inntekt. 5–6 % i lønnsøkning gjør at de med over en million i årslønn holder lett følge meg prisstigningen, mens de som har lavere lønn ikke makter å holde følge. Bor man alene med barn er det selvfølgelig enda vanskeligere, og det må føles tungt å få dette avfeiet av media. Mímir Kristjánsson argumenterer for at dyrtiden ikke kan avlyses, men at den har bitt seg fast.

Venstres angrep på sykelønnen

«Sykefraværet har etablert seg på et varig høyere nivå enn før pandemien» sier Sveinung Rotevatn fra Venstre. Venstre mener at man skal få full sykelønn de første seks månedene man er syk, men at sykelønnen skal reduseres til 80 % etter det.

Kutt i sykelønn går ut over arbeidere. Ledere, akademikere og funksjonærer har tariffestet 100% sykelønn. Det er Venstre som har frontet denne saken. Høyre har sagt at de ikke vil fremme forslag om dette i Stortinget, men hva de stemmer om noen andre fremmer forslag er det liten tvil om.

Dette spørsmålet er klassisk klassekamp, der arbeidere igjen må kjempe sin egen sak.

Hva mener Frp om velferdsstaten?

Simen Velle er leder av Frp Ungdom og en person med massiv suksess i sosiale medier, spesielt de nye og raskt voksende mediene. Noe vi i fagforeningene bør lære av.

Her er et utvalg av Simen Velles uttalelser:

- Kulturdepartementet bør legges ned og landets teatre, NRK og operaen bør selges.
- Vinmonopolet og **folketrygden** bør avvikles.
- Driften av alle sykehus og alle universiteter bør settes ut på anbud.
- Skattesystemet skal ikke bidra til omfordeling mellom fattig og rik.

Hvis forslagene fra Velle skulle vinne igjennom vil det bety en nedleggelse av velferdsstaten, noe som vil være en katastrofe for den vanlige lønnsinntaker. Vi må jo bare regne med at Simen Velle mener det han sier og at hans meninger ikke er så langt fra det som partiet hans som helhet mener. Jeg vil peke på det med folketrygden spesielt. Dette er noe av det mest radikale som er foreslått i norsk politikk og man kan lure på hans nivået av forståelse over hvordan samfunnet fungerer.

Folketrygden er billigste måten å forvalte pengene som skal fordeles fra den offentlige forvaltningen. Velle ønsker at private skal overta denne oppgaven.

Simen Velle har også et budskap til unge om at de må stille opp for samfunnet, stå opp om morgenen og rett og slett skjerpe seg. Da er det litt komisk at han selv ikke klarer å møte i Asker kommunestyre. I en sak i Dagbladet publisert 28.08.2024 blir det påpekt at han ikke hadde møtt opp til da i 2024.

Konsekvensene av leder i Frp Ungdom Simen Velle sine politiske uttalelser vil bidra til en avvikling av velferdsstaten.

*Dyrtiden kan ikke avlyses,
den har bitt seg fast!*

Kan stortingsrepresentanter med styreverv være et demokratisk problem?

Linda Hofstad Helland er styremedlem i Reitangruppen, samtidig med at hun er stortingsrepresentant for Høyre. Kan vi da stole på at dagligvarebransjen blir holdt i sjakk og ikke får for stor makt?

Dagligvarebransjen er styrt av få og veldig store aktører. Politisk styring kan derfor være på sin plass. Når spørsmål rundt dette behandles i Stortinget, burde ikke representanter ha sterke bindinger til disse bedriftene.

Samme Helland har også styreverv i en privat barnehagekjede, og har stemt til fordel for denne kjeden i politiske prosesser. For disse to styrevervene mottar Helleland årlig ca. 650 000 kroner i styrehonorarer, altså mer enn mange av dem som jobber på Rema 1000 eller barnehagene har i årslønn. Dette kommer på toppen av det som jeg trodde var en fulltidsjobb på Stortinget. Det er da betenkelig at Helleland har 50 % fravær fra sin post på Stortinget. Det kommer også frem at privatflyet til Reitan-gruppen blir brukt til å frakte stortingsrepresentanten til og fra møter.

Senterpartiet og lokaldemokratiet

Fylkesordføreren i Vestland har i prosessen med behandling av planinitiativ for Snøheia industrivind, uanmeldt for de fleste på møtet, deltatt via teams på lokallagsmøte i

Senterpartiet i Høyanger kommune. Dette skulle vært informert om i henhold til regler for innkalling. Det var tydelig at her ble det mobilisert kraftig fra Senterpartiet sentralt. Nevnte Fylkesordfører og en Senterpartirepresentant fra nabokommunen Sunnfjord møtte digitalt og i egen person. Senterpartiet viser ofte at de er et parti for grunneiere, men ikke nødvendigvis for alle andre.

Vi vil gjerne at dere stiller spørsmål til politikere når dere møter dem på stand i gågata i ditt hjemsted eller ditt lokale kjøpesenter. De tingene politikere uttaler og sier må de direkte konfronteres med. Det er viktig å følge med på hva de faktisk mener, og sier de vil gjøre om de kommer i posisjon.

Ikke vær naiv i lignende saker i ditt lokalsamfunn,

heller ikke når det gjelder andre partier. Arbeiderpartiet presser også på for at kommuner skal ta sin plikt og til late bygging av vindkraft på land. Vetoretten kommunene har, ligger fast sier energiminister Terje Aasland. Men samtidig sier han at om alle kommunene sier nei, så må de vurdere om de skal kreve at kommunene i det minste har konsekvensutredninger før de sier nei.

Forskjellen på høyre- og venstresiden

Det levner liten tvil om at Arbeiderpartiet siden starten på 1980-tallet har dreven en del mot høyre i Norsk politikk. Men allikevel er det en markant forskjell mellom

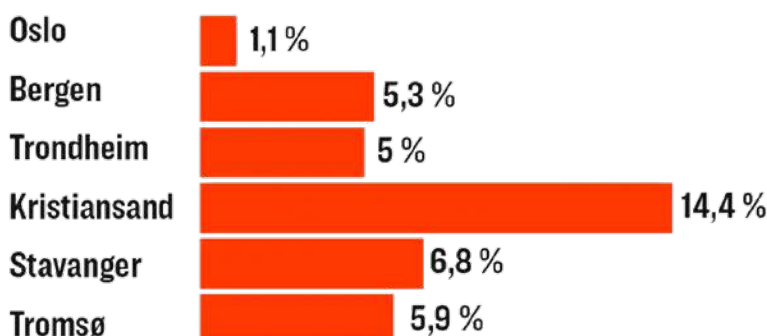
Høyre/Frp og Arbeiderpartiet sin politikk, og da tenker jeg spesielt i forhold til arbeidslivspolitikken. Der Arbeiderpartiet sammen med SV og Rødt styrker arbeidstakers rettigheter til fast jobb, til heltidsstillinger, til bedre vern av arbeidstakerne hverdag og restriksjoner mot bemanningsvirksomheter, spille Høyre, Venstre og Frp på motsatt banehalvdel og kutter ned arbeidstakerrettigheter og sosiale goder med motorsag. Der Arbeiderpartiet bygger opp, river Høyre, Venstre og Frp ned.

Husk hvor mye jobb og fast inntekt faktisk betyr for ditt liv. Og hva hjelper det da med 2–300 kr. i skattelette hvis du ikke har en fast jobb å gå til?

Boligindeksen

Så stor andel av boligene har et par fagarbeidere med to barn råd til.

Kilde: LOs boligindeks, 2023

**Snitt i hele landet er 16 %
I 2015 var dette tallet 59 %**

Dersom du skal kjøpe en leilighet til tre millioner må du ha spart opp et beløp på kr. 450 000,-.
(Boliglånsforskriften)

Boligpolitikk har langt større betydning for din økonomi enn skattepolitikk. Bruk din stemme til å påvirke politikken!

SKATT OG VELFERD

SKATTELEGGING
AV DE RIKE

LAKSELOBBYEN

MANIFEST- KONFERANSEN 2025

ØKONOMISK BÆREKRAFT

BEMANNINGS-
KRISE

Foto: Geir Ove Bernhoff

Av: Geir Ove Bernhoff

Norsk velferd sliter i motvind. Avisene er fulle av grufulle historier om omsorgssvikt ved våre aldershjem, om uslitte helsearbeidere og om arbeidstakernes flykt fra offentlige velferdsinstitusjoner. De orker bare ikke mer. Samtidig hører vi om milliardærenes flykt til skatteparadiset Sveits, sutrende over et Norsk skattenivå som i grunnen er på samme nivået som vi finner hos våre utenlandske handelspartnere.

Har vi råd til fremtidens helsevesen? Helsekommissjonen mener helse- og omsorgssektoren i Norge kan bryte sammen hvis vi fortsetter å drive den på samme måte som i dag.

Utslitt personell

Hvor mange ganger har vi ikke hørt historiene om utslitte helse- og omsorgsarbeidere? Hvis vi trekker ut sykefraværet i helse- og omsorgssektoren fra dagens sykefraværstatistikk, vil vi se at sykefraværet i Norge helt normalt. Skal vi da tro på politikere som mener de kan ordne denne situasjonen ved innføring av karensdager? Forstår de virkelig hvilken situasjon vi er i og hva som forårsaker det?

En av de store elefantene i rommet er måten vi finansierer våre offentlige institusjoner. I dag styres overføringene til helse- og omsorgssektoren gjennom det som kalles «innsatsstyrt finansiering». Hvis helse- og omsorgssektoren skal få høyere overføringer, må de øke aktiviteten. Altså stykkpris per pasient. Konse-

kvensen av dette er at helse- og omsorgsarbeiderne må jobbe enda raskere, enda mer effektivt og enda smartere. Høres flott ut, men det er ikke slik det fungerer i praksis.

I dag gis det kun helsehjelp, men ingen omsorg. Det er det ikke tid til. Med for lav finansiering og bemanning nedprioriteres mennesket. Dessuten gis det ikke økonomiske midler til omsorgsarbeid gjennom den innsatsstyrte finansieringen, kun fysisk helsehjelp.

Før reiste beboerne til eldreheimene selv i egen taxi. I dag kommer de sykebil. Den gjennomsnittlige botiden har gått ned fra fem til ett år, noe som betyr at dagens pasienter er langt mer krevende.

*I dag gis det kun helsehjelp,
men ingen omsorg*

Alt dette setter helse- og omsorgsarbeideren i skvis mellom forventningsgapet til seg selv, pasientene og pårørende, og hva de selv faktisk har tid til å gjøre, noe som fører til emosjonell belastning, økt stress og utmattelse.

Barnehager og fengsler

Også i skoler, barnehager og fengsler er det for få ressurser. Aktiviteten har økt og arbeidsdagen fylles med enda flere oppgaver. I barnehagene reduseres arbeidsoppgavene til barnepass og ingen lek. Resultatet er en økende grad av barn med adferdsvansker. Norske fengsler opplever en ansettelsesflykt, samtidig som fengslene pålegges lagt flere oppgaver ovenfor innsatte som er langt mer belastende i dag enn det de var for få år siden.

Stort behov for arbeidskraft

Vi kan ikke effektivisere oss ut av det økende omsorgsbehovet når det estimeres at Norge vil gå ifra 200 000 eldre i dag til 600 000 i 2050.

Vi mangler i dag ca. 40 000 ansatte i helse- og omsorgssektoren. Men skal vi kunne snu denne situasjonen står det ikke bare på mangelen på arbeidskraft, men på konkurransedyktig lønn. I Norge opplever vi en sterk konkurranse mellom offentlig og privat sektor. Når oljerettet industri flagger et økt behov for 50 000 arbeidstakere,

Kari Elisabeth Kaski fra SV i debatt med Mahmoud Farahmand fra Høyre om det norske skattesystemet.

Foto: Geir Ove Bernhoff

stiller helse- og omsorgssektoren svakt i rekrutteringskonkurransen. Det er derfor ytterst nødvendig å heve lønnsnivået i denne sektoren.

Hvor mye skatter de rike egentlig?

I Norge blir de rike stadig rikere, men vil allikevel betale mindre skatt. Mens inntektene til norske husholdninger i snitt økte med 34 % mellom 2008 og 2018, ble den rikeste prosenten 171% rikere i samme periode! Den totale formuen til landets 400 rikeste har tredoblet

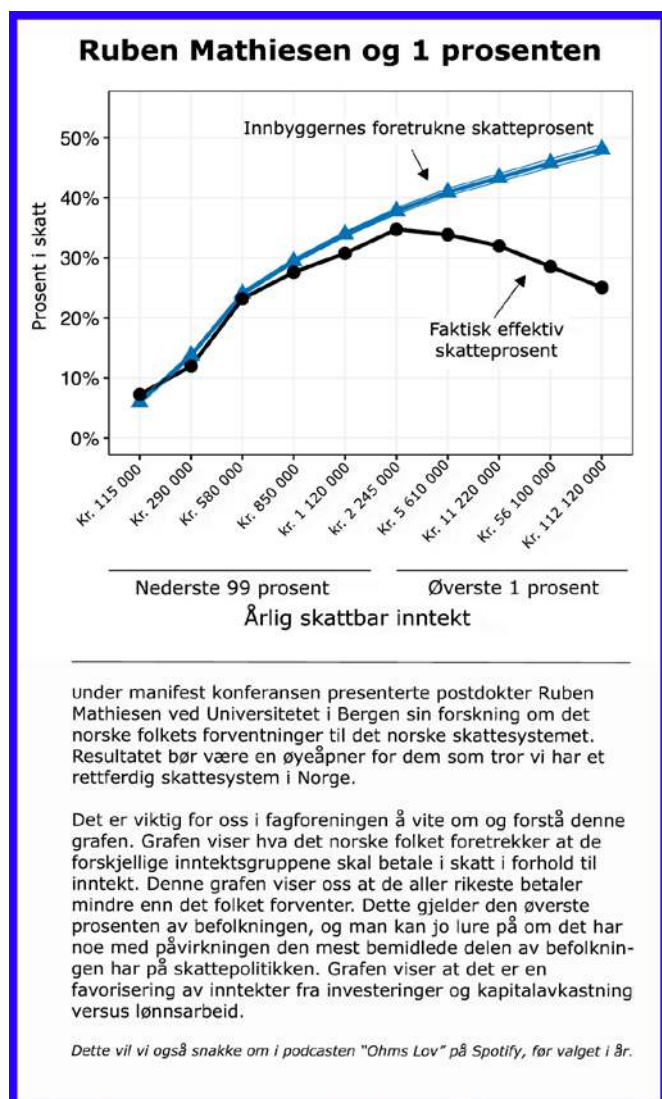
Kirsti Bergstø (leder i SV), Roger Bjørnstad (sjefsøkonom i LO) og Mímir Kristjánsson i debatt om hvordan venstresiden kan vinne frem med sin versjon av den politiske dagsorden.

Norge er faktisk ett av de landene med høyest tetthet av milliardærer i verden!

seg siden 2018. Norge er faktisk ett av de landene med høyest tetthet av milliardærer i verden!

Norges aller rikeste betaler en lavere andel av inntekten og formuen sin i skatt enn folk flest. Så gunstig er det norske skattesystemet at Norges rikeste betaler mindre andel i skatt enn det de ville gjort i USA. Fra 1960 til 2020 har skattenivået for de rike i Norge falt fra 80 til 20 %. Effektiv skattesats i Norge på en inntekt i størrelsesorden 100 millioner er på 20 %. Men hvis vi regner med tilbakeholdt inntekt betales det kun på 12 %. I dag betaler den rikeste promillen kun 8 % av inntekten sin i skatt.

I en undersøkelse som ble presentert av Ruben Mathiesen, postdoktor ved Universitetet i Bergen, kom det frem at norske velgere, uansett hvilket parti de stem-

mer på, var tilhengere av et betydelig høyere skattenivå på de rikeste inntektene enn det nivået dagens skatteprosent faktisk ligger på.

Hvordan forklares da den store uoverensstemmelsen mellom folkeopinionen og det faktisk lave skattenivået for høyere inntekter? Politikken trenger penger for å fungere. Til rikere du er desto større mulighet har du til å påvirkning politikken. Som rik kan du på mange måter kjøpe deg makt.

De rikes propaganda

I Stavanger Aftenblad ble vi nylig møtte av to helsides annonser fra interesseorganisasjonen «Aksjon Borgerlig Valgseier», som proklamerte hvor høyt skattenivå de rike kapitaleiere blir påført av dagens norske skattepolitikk. En av de største bidragsyterne til denne interesseorganisasjonen er laksemilliardærene, som har brukt mange titalls millioner i sitt forsøk på å endre folks syn på eiendomsskattene.

Det synkende skip

Den norske velferdsstaten har vi brukt 80 år på å bygge opp. Er vi nå i ferd med å bygge den ned?

Velferdsstaten ble finansiert gjennom en felles dugnad, hvor vi har betalt etter evne og høstet etter behov, gjennom det som vi kaller et progressivt skattesystem. Til høyere inntekt desto høyere skatt. I dag opplever vi en sterk helning mot en degressiv (fallende) skatt, i alle fall for de høyeste formuene og inntektene.

En velfungerende velferdsstat med et stigende antall omsorgsoppgaver trenger høye inntekter for å kunne fungere. Finansieringen av velferdsstaten kommer fra statens skatteinntekter. Hver gang en politiker lover skattenedsettelse, legger vi enda en stein oppi det synkende skipet som velferdsstaten er i ferd med å bli. Dessuten går den aller største delen av skattelettelsene til de de rike. Vi vanlige lønsmottakere ser bare smulene av dette.

Husk det når du legger din stemme i valgurnen under stortingsvalget den 8. september 2025.

Velferdsstaten

Det bilde vi har av en god velferdsstat ser veldig annerledes ut i virkeligheten, pasienter får ikke den omsorg og oppfølging de skulle hatt og helseinstitusjonene er svært underbemanna. I tillegg til en god del flere årsaker. Det er ikke nok folk som jobber 100%, da mange er redde for å ødelegge seg sjøl på grunn av en svært krevende arbeidshverdag, fysisk, og mentalt tungt arbeid. Det er og veldig mange ufaglærte.

Arbeiderne får flere og flere oppgaver skyvet på seg som egentlig andre skulle tatt seg av.

Flere og flere eldre pasienter kommer inn i dag inn med dårligere helse som fører til en mer krevende hverdag, da de ikke får den oppfølgingen de trenger og dermed ikke klares å hjelpes etter behovene deres.

Det tekniske i hverdagen er ofte viktigere enn omsorgs kravene til pasienter, for å tjene mest mulig penger. Dette fører til dårlig samvittighet hos arbeiderne og kommer til å føre til at omsorgen er i ferd med å forsvinne.

Sykefraværet er svært høyt på grunn av all denne belastningen fysisk, mentalt, arbeidsmiljøet, og underbemanningen. Konsekvens av dette er utslitte arbeidere og utføre.

Det er svært viktig at disse sakene kommer fram slik det kan bli gjort noe med systemet.

Utfordringene

Folk i alder av 67 og eldre har hatt en oppgang på 25 %, mens arbeidskraften har hatt en nedgang på 11 %. Denne trenden ser ut som til å fortsette i framover

Framover kommer vi til å mangle hender og penger, da vi til dags dato har aldri har hatt flere hender og penger i arbeidsmarkedet.

Pengene

Relativ sett er det lav lønnsforskjell i Norge, men det er bare sammenlignet med andre land. Når en ser på formuesulikheten i Norge er det mye tydeligere kven som har pengene.

1 prosent-delen har 75 millioner kroner i median i formue, mens gjennomsnittet av den resterende 99 prosent-delen har 1.7 millioner i formue i median.

Formue er pengene du «har» minus lån, så selv om en ikke har pengene i banken så teller et delvis nedbetalt lån mot formue.

Dei 20 rikeste personer i Norge holder på 70 % av pengene.

I Norge har vi en progressiv skatt som betyr så mye som når en tjener mer betaler en mer skatt, som folk flest er enige med i tillegg til alle politiske partiene er enig med.

Allikevel som nå, etter du tjener rundt 2 millioner i året betaler en mindre og mindre (regressiv) skatt.

Dei rikeste i Norge betaler kun 12 % skatt og «truer» fortsatt med å forlate Norge. Tingen er at dette ikke skjer kun i Norge, men i England, Sverige, Tyskland og mange andre land også.

Så ligger problemet virkelig i Norge eller bare i tankegangen av disse folkene som aldri kan ha nok.

Rogaland Elektromontørforening søker etter organisasjonssekretær/arbeider

Rogaland Elektromontørforening er en fagforening som dekker Rogaland fylke og har pr. dato ca. 2600 medlemmer innen elektro, automasjon og tele.

Medlemmene jobber både i tradisjonelle elektrobedrifter på land og bedrifter som er olje- og gassrettet. Fagforeningen er en del av EL & IT Forbundet og har sitt hovedkontor i Stavanger samt et kontor i Haugesund.

Vi skal styrke vår organisasjon med å ansette en dyktig organisasjonssekretær/arbeider. Dette skyldes flere medlemmer og flere saker som må behandles. Det er en 100% stilling med fast ansettelse i Stavanger.

Arbeidsoppgaver:

- Arbeidsplassbesøk og oppsøkende virksomhet
- Skolebesøk
- Deltakelse på klubbmøter og andre møter i organisasjonen
- Avholdelse av kurs
- Organisering av nye medlemmer og yte bistand ved etablering av klubber.
- Yte bistand til klubber, tillitsvalgte og medlemmer.
- Saksbehandling av lønnskrav, tariff-, oppsigelse-, yrkesskadesaker etc.
- Stillingen medfører reise- og møtevirksomhet ut over normal arbeidstid.

Kvalifikasjoner:

- Erfaring som tillitsvalgt
- Gode fremstillingsevner på Norsk og Engelsk.
- God kunnskap om Hovedavtalen LO-NHO og Landsoverenskomsten for elektrofagene
- Gode datakunnskaper
- Førerkort klasse B
- Kunnskap og interesse for lover og forskrifter som har innvirkning på arbeidsforholdene i bransjen.
- Kunnskap og interesse for læreplanen innen elektrofagene.
- Kjennskap og interesse for prøvenemdene sitt arbeid vil også bli vektlagt.
- Interesse for arbeidslivspolitik.

Lønns – og arbeidsvilkår for stillingen følger EL & IT Forbundets avtale for denne typen stillinger. Tiltredelse etter avtale.

Søknadsfristen er 29.07.2025, søknaden sendes til firmapost@rele.no.

Første gangs jobbintervjuer vil bli fortrinnsvis foretatt i 1. halvdel av august.

Spørsmål om stillingen kan rettes til Rogaland Elektromontørforening ved leder Øivind Wallentinsen, 908 97 703 eller e-post wallentinsen@rele.no.

Det nye styret Rogaland Elektromontørforening

Foto: Geir Ove Bernhoff

Det nye styret i Rogaland Elektromontørforening ble valgt på fagforeningens årsmøte den 20. mars 2025.

Styremedlemmene på bildet

Fra venstre: 4. varamedlem – Christer Strand, 2. styremedlem – Thomas Blokhus, sekretær og leder av installasjonsutvalget – Bjørn Soltvedt, 1. styremedlem – Thomas Grimstad, 4. styremedlem – Siv Lill Tønnessen, kasserer og leder av olje- og anleggsutvalget – Leif-Egil Thorsen, leder – Øivind Wallentinsen, nestleder – Alf Roald Helvik, 7. varamedlem og redaktør for Samleskinnen – Kjell Magne Opheim, 3. styremedlem og ungdomsrepresentant – Per Ragnar Knaust.

Styremedlemmer som ikke er til stede på bildet:

Studieleder – Lauritz Slåttebrekk, 1. varamedlem – Atle Lunde, 2. varamedlem og leder av HMS-utvalget – Lars Ole Ersland, 3. varamedlem – Anders Berg Eriksen, 5. varamedlem – Christina Brommeland og 6. varamedlem – Arne Martin Støyva.

Energipolitikk styrt av moralisme og nyliberalisme

Av: Henning Solhaug
Tidligere forbundssekretær i EL og IT Forbundet

Stortinget vedtok i 2008 det som populært blir kalt lov om hjemfall. I paragrafen blir det slått fast at «Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå»¹. Dette ville neppe blitt vedtatt av dagens Storting, til tross for overveldende flertall for sentrum venstre partiene på Stortinget.

Da strømprisen ble meldt opp til 1371 øre torsdag 12. desember 2024, uttalte energiminister Terje Åsland fra AP til NTB at situasjonen var helt hinsides, ja at det var «en helt jævlige situasjon» som han godt forsto folk reagerte på. Men han valgte å la det bli med det, og mandag 20. januar var den gjennomsnittlige strømprisen i Sørvest-Norge (NO2), uten nettleie, avgifter og merverdiavgift, på 221,95 øre per KWh. Det er opp 579 % fra gjennomsnittet for samme uke i årene 2013-2019 (kilde VG). Dagens strømpriser kan neppe sies å være i tråd med loven Stortinget vedtok i 2008. De eneste som tjener grovt på dagens strømpriser er tradere og toppsjefene i norsk kraftforsyning. Nylig kunne media fortelle at 10 tyske tradere i Statkraft Tyskland hadde tjent 300 millioner i 2023. Det er mer enn det sjefene i de offentlig eide kraftselskaper får i lønn og andre godtgjøringer, men det er knapt noen som ikke tjener bedre enn statsministeren.

Helt fra Norge ble en selvstendig stat i 1905 har fram-

synte politikere jobbet for at vannkrafta skulle komme befolkningen til gode. Offentlig eierskap var det fremste redskapet for å sikre allmennhetens interesser overfor kapitalistenes ønske om kontroll over norske naturrikdommer. Det ble det innført hjemfall for privateide kraftverk, tildeling av konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, næringsfond, skatter og utbytte. Og kommunalt eide selskaper skapte arbeidsplasser og leverte tjenester til lokalsamfunnet i form av tekniske tjenester, støtte til kultur og idrett og dugnadsinnsats fra de ansatte, som kom fra og hadde omsorg for lokalsamfunnet.

De eneste som tjener grovt på dagens strømpriser er tradere og toppsjefene i norsk kraftforsyning.

1 – § 1 i lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v.

Men det var lenge aksept for at skulle man bygge landet, framskaffe boliger, tjenester og arbeidsplasser, måtte man bygge ut kraftproduksjon og sørge for at den kom fram til forbrukerne, i et land med spredt bosetning, ugjestmildt klima og behov for industriell utvikling. Nyliberalismen, økte utbyggingskostnader og den famøse Alta-utbyggingen førte til at prosjektet kom under press, og høyreregjeringen under Syse fremmet loven om markedsbasert kraftproduksjon og omsetning. Dermed skiftet fokuset i bransjen fra å tjene folk og samfunn til å tjene penger. Det hører med at da Arbeiderpartiet kom til makta høsten 1990, nektet Bruntland-regjeringen å trekke tilbake loven som fortsatt ikke var trådt i kraft.

I de fleste land ble omstillingen til markedsbasert produksjon og omsetning av kraft fulgt opp av massive privatiseringer av selskapene. Men i Norge gikk det annerledes, bestemmelsene om hjemfall, omfattende kommunalt eierskap og mange og relativt små enheter skapte problemer for de som pushet privatisering. I tillegg forsvarte EL og IT Forbundet og forløperen NEKF offentlig eierskap og lokale tillitsvalgte allierte seg med lokalpolitikere som forsto verdien av kommunalt eierskap. Denne alliansen var mektig nok til å stanse oppkjøp og privatiseringer. Da heller ikke den Stoltebergske privatiseringsregjeringen som satt fra 1999 til 2001 fikk til å privatisere Statkraft som følge av bred folkelig motstand, gikk «norske» industriselskaper og utenlandsk storkapital til ESA for å få fjernet hjemfallsbestemmelsene. Men også denne gangen vant den brede alliansen av fagorganiserte, kommunepolitikere og venstresida på Stortinget, og det hele endte med at loven om hjemfall ble strammet inn. I tillegg klarte EL og IT Forbundet i allianse med norske kommuner og enkelte sentrale politikere å presse fram forskrifter som sikret at nett- og produksjonsselskapene måtte ha tilstrekkelig antall ansatte for normal drift av selskapene.²

Etter Solbergregjeringen (H, FrP, V og KrF) tiltrådte, ble først kvalifikasjonsforskriften fjernet, og som en direkte følge av dette, begynte presset for å få de ansatte i førstelinja, det vil si fagarbeiderne, over i entreprenørselskaper, som i neste omgang fusjonerte med andre entreprenørselskaper. Deretter begynte KLP å kjøpe seg opp i kraftselskap rundt om i landet, før loven om hjemfall ble endret slik at Hydro kunne unngå hjemfall for vannkraftanleggene Røldal Suldal Kraft ved å fusjonere med vannkraftproduksjonen i Lyse Kraft. Det neste skrittet til regjeringen Solberg var å stramme til det regulatoriske regimet slik at kommunale eiere av små og mellomstore kraftselskaper valgte å selge seg ut, eventuelt fusjonere. Alt dette skjedde uten alvorlige protester fra EL og IT Forbundet sentralt, som nå prioriterer å fronte «Det grønne skiftet» blant annet i sam-

arbeid med arbeidsgiverorganisasjonen Energi Norge, som etter hvert skiftet navn til Fornybar Norge.

Det siste tiåret har det kommet en uavbrutt strøm av rapporter og meldinger om klima, utslipp, kraftbehov, og statsstøtte til energiomlegging og «grønn industri». Planlagte reduksjoner av utslipp av klimagasser, omlegging av energiforbruket og utbygging av ny kraft har kommet på løpende bånd. Luftige planer om etablering av batteri- og hydrogenfabrikker og datasentre har blitt fanget opp og lagt inn i beregninger av framtidig kraftforbruk i Norge, med tilhørende nettutbygging. De fleste av oss har for lengst gitt opp å følge med på hva som skjer med norsk kraftforsyning og hvordan vårt behov for lys og varme skal dekkes og hva det vil koste oss i framtida.

Den regjeringsoppnevnte energikommisjonen fikk blant annet som mandat å kartlegge energibehovene og legge fram forslag til hvordan myndighetene skulle sikre at Norge fortsatt skulle ha overproduksjon av kraft. Kommisjonen konkluderte med at landet måtte ha 60 TWh ny kraft innen 2030, det vil si mer enn 1/3 av landets nåværende produksjon (150–160 TWh). Tittelen på kommisjonens rapport, «Mer av alt raskere», blir stadig gjentatt av politikere og representanter for næringsorganisasjoner og fagbevegelsen. Offentlige utredninger har gjerne et eget kapittel som heter «økonomiske og administrative konsekvenser». Det kapitlet finner vi ikke i denne utredningen. Kommisjonen synes å mene at summen av subsidier, prisgarantier og utbygging av kraftproduksjon og nett kan komme til å utgjøre, er uviktig. Dermed får vi heller ikke vite hva planene vil koste fellesskapet, og hva det vil bety for budsjettene til helse og omsorg, utdanning, eldreomsorg og andre infrastrukturoppgaver. Nettutbyggingen alene er beregnet til å koste oss 2–300 milliarder, og da var ikke nettet for havvind tatt med i regnestykket. Det finnes ingen tilsvarende offentlig oversikt over økonomiske og miljømessige kostnader forbundet med kraftutbyggingen i det omfanget energikommisjonen foreslår, og LO og NHO støtter i det såkalte «Kraftløftet». Heller ikke hva dette kommer til å bety for framtidig strømpris for husholdninger, småbedrifter og offentlige bygninger. Norge har et betydelig kraftoverskudd i dag og ny kraft må eksporteres via kabler til utlandet. Og satsing på havvind, slik både regjeringen og opposisjonen går inn for, krever at staten garanterer for minstepris for krafta, noe som vil komme til å koste staten titalls milliarder.

«Markedet har tjent oss vel», blir det sagt både fra regjeringen og ledere i fagbevegelsen. Underforstått; dette må vi ikke endre. For det første er det ikke korrekt at det er markedskreftene som har styrt norsk kraftforsyning. Både nettselskaper og produksjonsselskaper har vært offentlig eid og styrt av offentlige eiere, i samarbeid med ansatte og EL og IT Forbundet. Selskapene har vært underlagt omfattende og detaljert regulering og overskuddet har gått til å finansiere velferd og utdan-

2 – Den såkalte kvalifikasjonsforskriften for kraftselskapene ble vedtatt i 2011.

Krav om demokratisk styring av økonomien er ikke lengre på dagsorden.

ning. Dette er fjernt fra markedsstyring, og det er trist at sentrale folk i fagbevegelsen og på den politiske venstresida ikke forstår mer enn å plapre etter høyresidas ideologer. Man kan selvsagt mene at slik bør det være i framtida, at kraftforsyningen bør være underlagt markedskreftene, men hvordan rimer dette med hjemfallsbestemmelsene, offentlig eierskap og lokaldemokratiet? Og tror noen for fullt alvor at Hagen, Reitan, Røkke eller andre skatteflyktninger vil tjene oss vel om de får hånd om norsk kraftforsyning? Eller BlackRock, Vanguard Group, Amazon eller Meta, for den del? Og til sist. De som krever omfattende kraftutbygging i et land med stort kraftoverskudd, hvor ufornuftig det enn måtte være, tenker vel ikke at dette vil bli ansett som god butikk av private kapitaleiere, banker eller investeringsfond? Venstresida og fagbevegelsen bør heller bekymre seg over at vi er på vei mot noe som ligner sterkt på et oligarki, hvor den økonomiske eliten styrer både politikk, rettsvesen og politi og militæret fra styrerommene og elitesamlinger.

Dette skjer når våre politikere og fagbevegelsen går sammen med høyresida og den økonomiske eliten for å redde dagens nyliberalisme, mer eller mindre uten forbehold. Krav om demokratisk styring av økonomien, rimelig fordeling av produktivitetsgevinster og en mer rettferdig verdensordning er ikke lengre på dagsorden.

Politikere og ledere i fagbevegelsen kappes om å foreslå lukrative støtteordninger for selskaper eid av internasjonale superkapitalister, tilsynelatende uten å tenke på at dette går på bekostning av de som tradisjonelt har stemt på venstresida. Om det er havvindanlegg, CCS-anlegg, batterifabrikker, datasentre eller hydrogenproduksjon, skal de som planlegger å tjene store summer på anleggene også lokkes med rundhåndet offentlig støtte.

Fagbevegelsen kan umulig være tjent med at nyliberalistiske politikere får frie hender til overføre fellesskapets midler til den økonomiske eliten, avvikle nasjonale reguleringer, privatisere offentlig eiendom og overlate fellesoppgaver til grådige kapitalister. Fagbevegelsen kan heller ikke være tjent med å føre en klimapolitikk som har som mål å redde nyliberalismen på bekostning av vanlige folks økonomi og velferd. Den økende konsentrasjonen av rikdom hos et bitt lite mindretall fører til at det vokser det fram en stadig mer brutal og usivilisert politisk høyreside. I Norge som i andre europeiske og amerikanske stater har ekstremhøyre fått stadig større oppslutning. Politiske meningsmålinger viser at FrP er det største partiet i landet, og nå også i fagbevegelsen. Om dagens meningsmålinger skulle bli bekreftet ved høstens stortingsvalg, vil det ramme arbeidsfolk brutalt og isolere den politiske venstresida for lang tid framover. Det haster med å utvikle en politikk som solidariserer seg med arbeidsfolk og styrker demokratisk styring av samfunnet, før venstresida og de demokratiske institusjoner i samfunnet faller sammen under trykket fra nyliberalismen. En god start ville være om regjeringen ble presset til å si nei til EUs 4. energimarkedspakke og starte det møyssommelige arbeidet med å ta tilbake den nasjonale styringen over energipolitikken.

Av: Kjell Magne Opheim

Hvordan ser historien om vindkraft på land ut når man ser på de forskjellige framstillingene som finnes? I noen framstillinger kan både prosessen og reaksjonene fra kommuner og innbyggere, fremstå nærmest idylliske og som en del av presentasjonen av sak fremmes positive tiltak og fordeler utbyggingen av vindindustrianlegget gir innbyggerne.

At det er bygget varmestue og fiskebrygge og at det nå er tilrettelagt som turområde kan tolkes som en presentert gavepakke fra utbyggerne, og andre stemmer og konsekvenser fremmes ikke. På Gulesettene har Zephyr fått bygge og avgjøre hvordan det skulle bygges. Skal de også få lov til å definere historien? For å bedømme om noen vil gjøre det de sier, er det ofte lurt se på hvordan de har operert tidligere. Kan vi stole på vindkraftbransjen sin historiefortelling i andre sammenhenger? For eksempel når det gjelder utbygging i Snøheia industriwind (der Zephyr og Eviny er i partnerskap med Hydro) og for Zephyr sitt nye prosjekt på grensa mellom Hå og Eigersund i Rogaland.

Bakgrunnen for å skrive om dette er en sak i Europower publisert 7. januar 2025. Saken gir en framstilling av en byggeprosess uten stor motstand fra lokalbefolkningen i Florø og omegn tidligere, og at de knapt ser noe

til motstand i dag. Driftsleder på Guleslettene sier «det handler om å få på plass et godt samarbeid og at kommunene får noe igjen for å låne bort områdene sine til kraftproduksjon».

Både eier Eviny og utbygger Zephyr fremhever at de er offentlig eid. Eviny bruker aktivt Guleslettene som eksempel på et vellykket vindkraftprosjekt. «Vindkraft på land er det som er raskest å bygge ut, og det ser også ut som at det er billigst. Men det handler om å få aksept for å bygge ut,» siteres driftslederen på Guleslettene og at det oppleves noe tilfeldig hvilke vindkraftverk som opplever mye motstand. Er dette hele historien om Guleslettene?

Varmestue, fiskebrygge og universell utforming som takk for lån

Det blir også poengtert at det er viktig å skaffe inntek-

ter til kommunene, slik at lokalmiljøet får noe tilbake. Området blir fremmet som gunstig for produksjon av vindkraft og anlegget blir av utbygger beskrevet som minst mulig skadelig for naturen. Det blir påpekt at utbygger har spandert varmetue, fiskebrygge med universell utforming og 2,3 km skiløype, og at utbyggingen av vindkraftverket og de tilhørende veiene har gjort området mer tilgjengelig for turgåere som nå bruker det mer.

Sannheten, eller skjønning

Med et raskt søk på internett finner man en sak i Bergens Tidene om prosessen rundt dette vindkraftverket med overskriften; «Vi er blitt overkjørt». Bak dette sitatet står Ola Teigen som var ordfører i Flora kommune den gangen. Ola Teigen sier i en telefonsamtale med meg at han ikke er prinsipielt imot vindkraft, men bekrefter at samarbeidet med Zephyr var utfordrende.

Nyhetsaken i BT beskriver et industrianlegg som ble betydelig endret underveis med Norges vassdrags og energidirektorat (heretter NVE) sin godkjenning. Eksempel på dette er økt størrelse på turbiner, økt total kapasitet og turbiner plassert nærmere Florø by. Kommunens ønske om 500 meter buffer fra turbiner til nedslagsfelt for drikkevann blir redusert til 100 meter av NVE. Det samme gjelder ønsker fra naboer til anlegget om å få en plassering av turbiner med god avstand til privat drikkevannskilde, dette ble blankt avvist.

Naboer og naturvernere beskriver en vanskelig prosess, både NVE og Zephyr beskrives som lite lydhøre og

samarbeidsvillige. Når det gjelder miljøvern og påstanden om at dette industrianlegget er bygget på en minst mulig skadelig måte for naturen, er dette litt uklart. Det fremstår litt spesielt at de søkshundene som skulle lete etter drepte fugler rundt turbinene skadet seg på sprengt stein som ligger rundt oppstillingsplasser og veier. Også videoer fra sprengninger viser klart at det ikke ble benyttet dekningsmatter ved sprengningsarbeidene, noe som ikke stemmer overens med minst mulig inngripen i natur eller dyreliv (Zephyr AS har video på Youtube som viser sprengning).

Klage fra kommunen

På tross av en skarp uttalelse fra kommunen om deres frustrasjoner, ble Zephyr sine endringer godkjent av NVE, med begrunnelse i teknologiutvikling og høyere økonomisk gevinst fra prosjektet. Jonny Hansen som var fagansvarlig for bygg og anlegg under byggingen av Guleslettene fra Zephyr uttaler at: «en konsesjonsprosess tar lang tid, i vårt tilfelle syv år. Det skjer en teknologisk utvikling gjennom disse årene. NVE har vært veldig klar på at det må være fleksibilitet i systemet. Det betyr at utbyggere må kunne utnytte ny teknologi, for eksempel i form av større og mer effektive turbiner. Dette må partene i Flora ta innover seg.»

Zephyr skriver på nettsidene sine at NVE tidligere behandlet alle søknader om konsesjon, og at kommunens innspill da var høyt prioritert. Tidligere ordfører og varaordfører er samstemte i beskrivelsen av prosessen som fullstendig overkjøring fra Zephyr og

Hvordan ser historien om vindkraft på land ut når man ser på de forskjellige framstillingene som finnes? I noen framstillinger kan både prosessen og reaksjonene fra kommuner og innbyggere framstå nærmest idylliske og som en del av presentasjonen av sak fremmes positive tiltak og fordeler utbyggingen av vindindustrianlegget gir innbyggerne.

NVE. Er det greit å overkjøre kommunen fordi man kan det, og får godkjenning av myndighetene, for å tjene mer penger?

Hva får samfunnet igjen for arealbruken?

Vindturbiner produserer når det blåser, og det blåser ofte samtidig i hele Nord-Europa. Sør-Norge, Sør-Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland og Storbritannia hører til samme værsystem. Når det blåser kannibalisierer vindkraften seg selv, mer når sola skinner samtidig. Når det er vindstille og mørkt (dunkelflaute) drives prisene opp. Fornybarbransjen mener batteribanker kan være en forretningsmodell som kan avhjelpe dette, noe som krever ytterligere ressurser. Mengden energi samfunnet tilføres er liten med tanke på hvor mye areal og materiale som går med til å etablere vindkraftverk. Havvind er og blir enda verre med tanke på materialbruk.

Vindkraft har også destabiliserende effekter på kraftsystemet og fører til økte kostnader for å stabilisere og balansere dette. Store og tunge turbiner som man finner i vannkraft og kjernekraft er en god kombinasjon for samfunnet og har fungert veldig bra i det nordiske kraftnettet. Vannkraft og vindkraft utgjør ikke et så godt system som vindkraftbransjen påstår.

Vindkraft generelt fremmes som en god løsning for utbygging av energiproduksjon i Norge og anlegget ved Guleslettene fremmes som et vellykket vindindustri-anlegg. I denne kronikken har jeg presentert at dette ikke viser hele bildet og at det finnes andre alternative former for energiproduksjon som også burde drøftes mer i den nasjonale energidebatten. Utbyggingen av vindindustri-anlegg er irreversibelt. Naturen, dyrelivet og fjellformasjoner kommer aldri tilbake. Er prisen lokalsamfunnene betaler verdt dette?

Faktaboks

Guleslettene er et vindindustri-anlegg med 47 turbiner på 4,2 Mw som ligger i Kinn og Bremanger kommuner og produserer omtrent 0,7 TWh pr år.

Zephyr er offentlig eid bedrift som driver med utvikling av vindkraftverk onshore og offshore. Driver også med solkraft og batterilagring (under utvikling). Eiere er Østfold Energi og Vardar som er eid av Asker kommune og de 18 kommunene i Buskerud fylke.

Snøheia industrikraft er et vindkraftprosjekt under utvikling i Høyanger kommune. Opprinnelig inkluderte planområdet også et tilstøtende fjellområde i Sunnfjord kommune. Det er planlagt er omtrent 50 turbiner på ca. 7Mw og anslått årlig produksjon på ca.1 TWh.

Eviny er et av Norges største energi- og teknologikonsern og jobber med produksjon av energi. Eiere er Statkraft og 17 kommuner i området mellom Hardanger og Sognefjorden.

Europower er en nettside for kraftbransjen, med nyheter om kraftbransjen. Norges vassdrags og energidirektorat (NVE) er underlagt Energidepartementet ED og har ansvar for å forvalte vann og energiresursene i Norge. NVE ivaretar også de statlige forvaltningsoppgavene innenfor skredforebygging.

**EL OG IT FORBUNDET DISTRIKT ROGALAND
INVITERER TIL**

HMS - KONFERANSE

23 OG 24. SEPTEMBER 2025

SOLA STRAND HOTEL

Er du verneombud, tillitsvalg og/eller AMU-medlem med interesse for vernearbeid, er dette en konferanse for deg. På konferansen får du faglig påfyll og kan ta opp dine utfordringer med spesialister på HMS-områdene.

Program:

- Helikoptersikkerhet - ved Erik Hamremoen
- Kvarststøv - ved Thomas Andre Bjørnrud, HVO Kone AS
- Nattarbeid - ved Gro Marie Ausdal, Arbeidstilsynet - BHT Moloklinikken
- Sykelønnsordningen - ved Ingrid Roth Hetland, NAV
- Fair Play Bygg - ved Murat Yildirim
- Hørsel - Støyskade - Tinnitus
- Elsikkerhet - kvalifikasjoner - ved Robert Krahl, DSB
- Psykososialt arbeidsmiljø med fokus på lærlinger - ved Annelise Nilsen Rogaland
- HMS sett i fra arbeidsgivers synspunkt
- Akan

Det utbetales tapt arbeidsfortjeneste til deltakere som ikke får lønn fra arbeidsgiver. HMS-konferansen kan betraktes som en del av verneombudets faglige oppdatering etter arbeidsmiljøforskriftene.

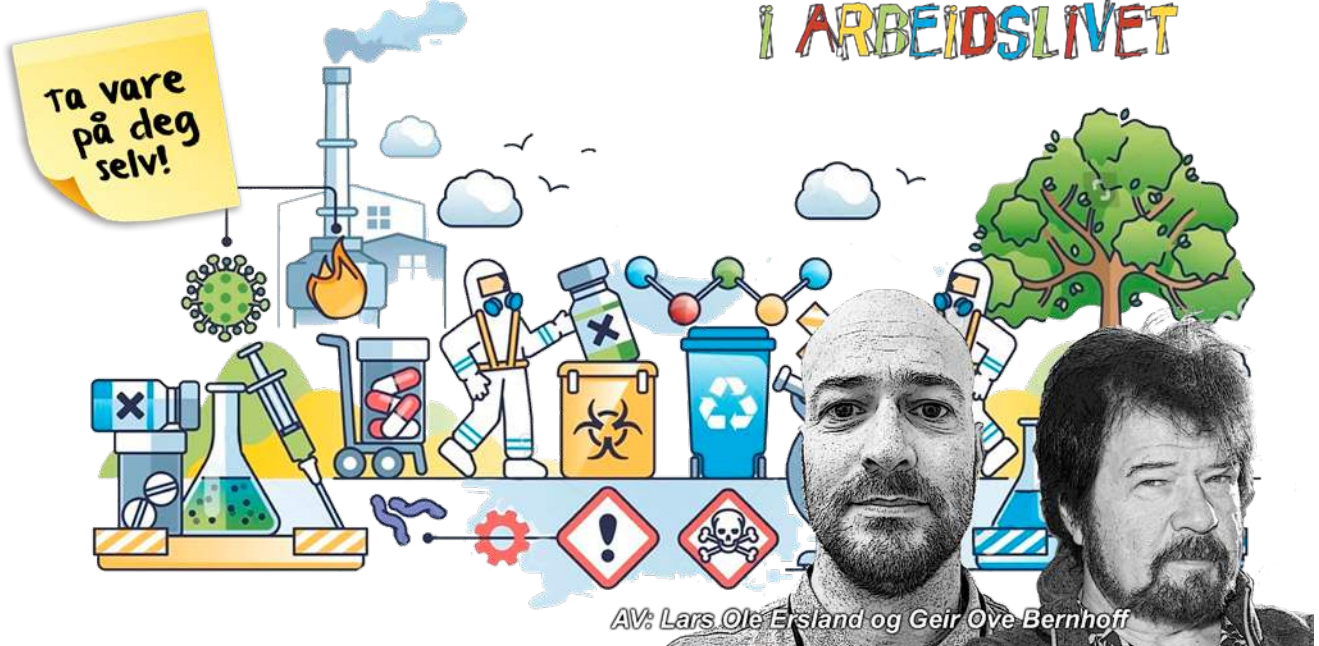
Vi ser frem til å møtes til 2 dager med aktuelle temaer, faglig påfyll og gode diskusjoner.

Meld dere på innen **tirsdag 9. september** til:
elogit.rogaland@rele.no

**Meld
deg på
Denne må
du ikke gå
glipp av!**

HELSEUTFORDRINGER OG HELSEBELASTNINGER I ARBEIDSLIVET

En av hovedreglene i arbeidsmiljøloven (AML) er at du skal komme hjem like frisk som du var når du gikk på jobb. Av denne grunn er store deler av loven viet helse, miljø og sikkerhet. Dessverre er det i arbeidslivet ofte stor avstand mellom regelverk og praksis. Registrene over helseskader hos Arbeidstilsynet og Havindustritilsynet er til dels mangelfulle. Det forekommer dessverre en del underrapportering fra mange av dem som daglig blir utsatt for helseskadelige kjemikalier, gasser og støv.

Selv om det etter loven er arbeidsgiver som har det overordnede ansvar for arbeidstakernes Helse, Miljø og Sikkerhet (HMS), er det DU som er ditt nærmeste verneombud. Det betyr at det er deg selv som er ansvarlig for egen HMS. Det er du som står i situasjonen og kan og skal reagere når forholdene ikke er i henhold til AML og sikkerhetsforskriftene.

Underrapportering?

Vi har en begrunnet mistanke om at skader og sykdom som følge av eksponering fra kjemikalier, gasser og støv er underrapportert. Uheldig eksponering fra slike stoff slår ofte ut som sykdom på et langt senere tidspunkt. Når det ikke er innført rutiner på loggføring over eksponering fra disse stoffene, vil ofte årsaken til senere yrkessykdom ikke bli fanget opp.

Tap av yrkesskadeerstatning

Et viktig grunnlag for utbetaling fra yrkesskadeforsikringen er at årsaken til yrkessykdommen er tilstrekkelig

opplyst gjennom rapportering og kartlegging av ytre påvirkninger. Ved rapportering etter at sykdommen har oppstått, kan det være vanskelig å bevise at årsaken skyldes eksponering på arbeidsplassen. Slike sykdommer kan oppstå 10 til 30 år etter eksponering. Det er svært viktig at en skade rapporteres til NAV snarest mulig etter hendelsen. Dersom det oppstår en yrkessykdom som følge av tidligere eksponering, må denne innrapporteres snarest etter symptomene har oppstått.

Hva blir du eksponert for?

Er du bevisst på hvilken eksponering du er utsatt for i ditt daglige arbeid? Hvor ofte borer du i betong og blir utsatt for kvartstøv (støv fra betong)? De aller fleste bygg som er bygget på 60 til 90-tallet inneholder asbest. Et av de mest kreftfremkallende stoffer som finnes i byggebransjen. Kan

«Flere dør av asbest en det dør folk i trafikken!»

du gjenkjenne asbest på de plassene du arbeider, eller hvor ofte du har blitt eksponert for dette? Deseleksos, kjenner du grenseverdien for dette? Vet du hvilke kjemikalier du arbeider med og faremomentene til slike stoffer? Alt dette kan føre til kroniske- eller dødelige sykdommer senere i livet. Sykdommer som kols, kreft, kjemisk lungebetennelse, hudsykdommer, allergier, muskel og skjelettlidelser, skader på arvestoffet, redusert fruktbarhet etc. er eksempler på sykdommer som du kan pådra deg.

Vernetjenesten i bedriften skal sørge for (AML § 6-2 (2)):

- at maskiner, tekniske innretninger, kjemiske stoffer og arbeidsprosesser ikke utsetter arbeidstakerne for fare,
- at verneinnretninger og personlig verneutstyr er til stede i passende antall, at det er lett tilgjengelig og i forsvarlig stand,
- at arbeidstakerne får den nødvendige instruksjon, øvelse og opplæring,
- at arbeidet ellers er tilrettelagt slik at arbeidstakerne kan utføre arbeidet på helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig måte.

Ta nødvendige grep for å beskytte helsen din

Gjør alltid en risikovurdering før du starter på en oppgave. Sett deg inn i faremerkingen knyttet til kjemikalie du skal jobbe med i forhold til helsefare, miljøfare, og brann- og eksplosjonsfare. Ta nødvendige forholdsregler og benytt anbefalte barrierer (f.eks. ventilasjon, personlig verneutstyr mm.).

HER ER DE MEST KJENTE STOFFENE DU KAN BLI EKSPONERT FOR:

Diisocyanater

Diisocyanater brukes i dag i en rekke tetningsmaterialer og midler for overflatebehandling. Eksempler på vanlige produkter er byggsjum, lim, maling, lakk og tetningsmasser. Diisocyanater avgir stigende mengder damper med økende temperatur og faren for forgiftning blir dermed større. Isocyanater har en høy lukt-terskel, og

kan ikke luktes før det er langt over akseptabelt nivå. Giftige doser kan derfor inhaleres uten luktvarsel. Selv små doser kan føre til alvorlige konsekvenser. Det kan gi kroniske helseskader som astma, allergi og kronisk nedsatt lungefunksjon og kreft, selv ved svært lave konsentrasjoner.

Deseleksos

Deseleksos er nå definert som et kreftfremkallende stoff, og eksponerte skal registreres i eksponeringsregisteret. Deseleksos fikk ny grenseverdi fra 21.02.2023. Den nye grenseverdien, målt som elementært karbon, er satt til 0,03 mg/m³ for 12-timers skift. Deseleksos har lav luktterskel og kan merkes før eksponeringen når grenseverdien, og opphold over lengre tid kan medføre helseskade.

Asbest

Asbest er et brannhemmende mineral og er brukt i et utall av innrednings- og isolasjonsmaterialer for en brannhemmende effekt. Store deler av våre bygg fra 1960-, 70- og 80-tallet inneholder i varierende mengder asbest. Det er en betydelig helseisiko ved inhalering av asbest. Eksponering kan føre til sykdommer, som; -pleuritt, pleuraplakk, asbestose/lungefibrose, lungekreft og mesoteliom (brysthinnekreft). Mistenker du at materialet du skal arbeide med inneholder asbest, avbryt og få arbeidsgiveren din til å forlange prøvetaking av arbeidsstedet.

Kvartsstøv

Kvarts er et av de vanligste stoffene på jorden og vi finner det i stein, sand, leire, betong, mørtel, fliser, murstein og asfalt. Kvartsstøv oppstår blant annet ved boring og sliping i betong. Det mest skadelige kvartsstøvet er så fint at det kan holde seg svevende i luften i opp til 14 dager. Kvarts utgjør den største helseisikoen for bygge og anleggsarbeidere etter asbest. Eksponering av kvartsstøv over tid kan føre til sykdommer som silikose (steinlunger), kols og lungekreft.

Benzen

Benzen er en organisk forbindelse, som finnes naturlig som komponent i råolje, gass og kondensat. Vi finner også benzen i eksosrøyk. Benzen er klassifisert som kreftfremkallende i tillegg til nedsatt dannelse av røde og hvite blodceller samt blodplater hos mennesker. EU har satt en svært lav grenseverdi for benzen – 0.1 milliliter per kubikkmeter (ppm). Denne grenseverdien vil ytterligere halveres fra 2028.

Det er viktig å sjekke symbolene som angir farene ved et stoff eller en stoffblanding.

Gode vernetiltak mot kvartsstøv

Andre kjemikalier

Det er utallige kjemiske stoffer vi kan komme i kontakt med i løpet vår arbeidsdag. Det er derfor viktig å sette seg grundig inn i databladet til kjemikalie og hvilke vernetiltak som er nødvendige, før du tar kjemikalie i bruk.

Skal du sjekke kjemikalie du skal bruke, se etter følgende:

Farepiktogrammene

- Grafiske symboler som angir farene ved et stoff eller en stoffblanding

Faresetningen H (hazard)-setning

- Beskriver farene ved et stoff eller en stoffblanding
 - Sikkerhetssetning P (precautionary)-setning
- Beskriver anbefalt(e) tiltak for å redusere eller forhindre de skadevirkninger som følger av eksponering for et farlig stoff eller en farlig stoffblanding ved bruk eller disponering av stoffet eller blandingen

Har du utfordringer?

Har du utfordringer med eller er i tvil om enkelte stoffer eller potensielle skadelige forhold, ta kontakt med verneombud, HMS-ansvarlig i din bedrift eller en yrkeshygieniker i bedriftens bedriftshelsetjeneste.

Eksponeringsregister:

Hva skal meldes inn og til hvem?

Eksponeringsregisteret er et viktig verktøy for å sikre arbeidstakernes helse og sikkerhet. Arbeidsgivere er

pålagt å føre register over arbeidstakere som blir utsatt for visse helseskadelige forhold.

Dette inkluderer eksponering for kjemikalier, biologiske faktorer, ioniserende stråling, og andre skadelige stoffer

Hva skal meldes inn? Registeret skal inneholde følgende opplysninger.

- **Navn og fødselsnummer** på arbeidstakeren.
- **Stilling og type arbeid**, samt dato for ansettelse og eventuell fratreden.
- **Arbeidssted.**
- **Eksponering**, inklusive eventuelle ulykker og uhell (type, nivå, tidspunkt og varighet).
- Eventuelt tid for helseundersøkelse og navn på lege (spesielt ved arbeid med asbest).

Til hvem skal det meldes inn? Arbeidsgiver skal føre registeret og sørge for at det oppbevares i minst 60 år. Ved behov kan opplysninger i registeret overføres til Arbeidstilsynet. Bedriftshelsetjenesten kan bistå arbeidsgiver i vurderingen av hvilke arbeidstakere som skal være registrert

Formålet med eksponeringsregisteret er å ha oversikt over arbeidstakere som har vært utsatt for skadelige forhold, slik at det er mulig å finne tilbake til disse arbeidstakerne etter lang tid. Dette kan være avgjørende for å dokumentere eksponering som kan gi rett til erstatning på grunn av yrkessykdom.

1. MAI²⁰²⁵

Mye å kjempe for på arbeidernes internasjonale kampdag

Foto og illustrasjon:
Geir Ove Bernhoff

Av: Geir Ove Bernhoff

1. mai i år er det 135 år siden dagen for første gang ble markert i Norge. Den gangen var det åttetimers arbeidsdag som var kampsaken. I dag tar dessverre mange denne dagen forgitt og glemmer at de goder og rettigheter vi i dag tar som en selvfølge, står under et stadig voksende press fra antidemokratiske krefter. Dagen er derfor ikke mindre viktig i 2025.

Selv om meteorologene truet med regn på arbeidernes dag, maktet solen å skyve skyene til side og skjenket oss en varm og lys 1. mai feiring. Oppmøte av medlemmer, faner og flagg var rekordstort og torget ble fylt til randen av feststemte medlemmer.

Mye kake til de få

– Einar Gerhardsen og AP sitt motto i etterkrigstiden var at ingen skulle få kake før alle hadde fått brød. Vell nå er det noen i Norge som har fått veldig mye kake, mens brødet begynner å bli veldig dyrt for resten av oss, tordnet Mimir Kristjánsson fra talerstolen.

Kristjánsson fra partiet Rødt mente det var absurd at to av landets rikeste familier Reitan (Rema) og Johanson (NorgesGruppen) på ett år har økt sine formuer med 15 milliarder kroner,

«Nå er det noen i Norge som har fått veldig mye kake, mens brødet begynner å bli veldig dyrt for resten av oss!»

Mimir Kristjánsson (Rødt)

Foto: Geir Ove Bernhoff

mens prisene på matvarer har skutt i været. Prisene på First Price og andre billigvarer har økt med 60 til 80 % for at Reitan og Johanson skal bli enda rikere, mens vanlige folk sliter med å få endene til å møtes.

Også Ingrid Fiskaa fra SV tok opp denne uretten i sin 1. mai-tale. Hun mente at de rike sutret for mye over høye skatter og klaget over at den norske velferden kostet for altfor mye. Allikevel har den private rikdommen aldri vært større. Problemet er bare at den er så utrolig skjevt fordelt. Skatteflyktninger, laksebaroner og barnehagemilliardærer påstår at de blir flått av Norsk skattepolitikk. Dette stemmer dårlig overens med det faktum at deres formuer fortsetter å øke år for år.

Miljøvernminister Andreas Bjelland Eriksen fra Ap kunne fortelle at Høyre vil kutte formueskatten med 21 millioner hvis de vinner stortingsvalget, mens Frp vil kutte den med 35 millioner. 80 % av disse kuttene vil gå til 1 % av de rikeste i Norge. Bjelland Eriksen mente disse prioriteringene er fundamentalt galt for landet vårt med tanke på de store samfunnsmessige utfordringene vi står ovenfor.

Internasjonal solidaritet

1. mai er også en dag for internasjonal solidaritet. Ingrid Fiskaa mente det var uakseptabelt at Oljefondet har verdier nær 720 milliarder kroner i selskap som tjener på Israels okkupasjon og krig. Et Israel som blir stadig mer brutale mot palestinerne. Som bomber fordriver og utsulter, og hvor de i to måneder nå har nektet nødhjelp å komme inn i Gaza. Et helt folk er traumatisert. Unger forteller at de heller vil dø, enn å fortsette å eksisterer i ruinene av det som var et vakkert land. Nå må Norge gjøre det de kan for å forhindre folkemordet.

Fiskaas innlegg ble fulgt opp av taktfaste rop «Fri, fri Palestina», fra den store forsamlingen av palestinere som deltok på markeringen.

Kamp for våre verdier

LO Rogalands ungdomssekretær, Aron Schaaning, minnet de fremmøtte på hvorfor vi feiret 1. mai og de kampene som har ført frem til dagens inkluderende velferdssamfunn samfunn.

– I dag ser vi flere og flere bevis på at disse kampene ikke er vunnet for alltid, sa Schaanning.

Han refererte da blant annet til Frp sin egen 1. mai markering i Drammen. De samlet seg ikke under parolene som solidaritet og rettferdighet eller for å ferie slagene som fagbevegelsen har vunnet, og som har gitt dem og deres barn like rettigheter og en trygg og sikker jobb å gå til. Nei deres parole var «Meld deg ut av LO».

– Dette er en så grunnleggende mangel på forståelse og respekt for dem som har kjempet, og for dem som fremdeles kjemper for grunnleggende rettigheter, understreket Schaaning fra talerstolen.

– Vår bevegelse er noe helt spesielt, for vi har ikke bare kjempet for oss selv. Vi har kjempet for dem som kommer etter oss og for alle dem som ikke kan ta kampen selv. Vi har kjempet for frihet, solidaritet og likhet, og disse verdiene skal vi aldri gi opp, avsluttet han til stor applaus.

Strømpolitikk

Talerne tok også opp problematikken med norsk og europeisk strømpolitikk.

– Ingen fylker i dette landet har ofret så mye natur til kraftbransjen som Rogaland. Hva har vi fått igjen

for det? Landets høyeste strømpriser og mest ustabile strømpriser, konkluderte Kristjánsson.

– Vi har ikke mer natur i Rogaland å ofre til vindkraftbransjen. Vi har ikke flere elver i Rogaland å ofre til det europeiske kraftmarkedet. Og vi har ikke flere kilowattimer å ofre til internasjonale datagiganter. I stedet må vi ta kontroll over kraften, proklamerte han til et oppglødd publikum.

Norge viktig for Europa

Dagens hovedtaler, Frode Alfheim, leder av forbundet Styrke, minnet de fremmøtte over hvor viktig Rogaland var for å sikre velstanden for Norge.

– Det er i utgangspunktet verdiskapingen vi har på sokkelen som har sikret og videreført velferdssamfunnet slik som vi har i dag, sa han. Produksjonen av olje og gass som våre medlemmer produserer ute på sokkelen er helt essensiell for energiforsyningen til Europa.

Alfheim understreket hvor viktig beslutningen var at norsk sokkel skal tilhøre det norske folk. Høyresiden ville i sin tid selge hele den Norske sokkelen til uten-

landske aktører for 200 millioner kroner. I dag går 80 til 90% av inntektene fra Nordsjøen til den norske stat og vi har vi et oljefond på 18 tusen milliarder, verdier vi kan tære på når resten av verden sliter.

– Når vi nå har en president i USA som heter Donald, er det ekstremt viktig å huske på at vi er et sammenvevd fellesskap, Norge og Europa. Sammen står vi imot de angrepene som kommer fra over Atlanteren.

Antidemokratiske krefter

Ingrid Fiskaa mente at Trump sitt USA ikke har tenkt å stille opp for oss.

– Vi må ikke kopiere den samfunnsmodellen som har skapt Trump. Et samfunn der arbeiderne taper år etter år. Der eliten drar i fra og der ingen har tillit til at fellesskapet stiller opp for dem. De antidemokratiske kreftene på ytre høyre siden har gode tider i et slikt samfunn. Derfor er det på tide å ta opp kampen for velferdsstaten, for kontroll på kraften og at naturressursene skal tilhøre oss i fellesskap, avsluttet hun.

Omgåelse av innleieforbudet

EL og IT Forbundet reiser kollektivt søksmål mot Storm Elektro AS for brudd på innleieforskriften

Foto: Geir Ove Bernhoff

Den 1. januar 2019 ble lovbestemmelsene for å leie inn arbeidstakere fra bemanningsforetak strammet inn. Fra den 1. april 2023 ble denne innstramningen utvidet med et totalt innleieforbud fra bemanningsforetak i byggebransjen i Oslo, Akershus, Buskerud, Østfold og Vestfold. Men lov- og forskriftsendringene har ført til stadig flere kreative løsninger fra bemanningsbransjen i et forsøk på å omgå forbudet.

Da regjering i år 2000 åpnet opp for innleie fra Bemanningsbransjen, var intensjonen med lovendringen å erstatte faste ansatte ved sykdom og permisjoner. Praktiseringen ble allikevel en helt annen og førte til et fullt frislipp der løsarbeiderkontrakter dominerte. De desidert 6 største entreprenørene i Oslo-området ble da etter hvert bemanningsforetak. Bemanningsbransjens omsetning økte med 52,2 prosent fra 2016 til 2018.

Kartlegging

Våren 2017 gjennomførte Elektromontørenes forening i Oslo og Akershus sammen med Fellesforbundet en kartlegging av bemanningsbransjen i sine områder. Rapportens avsløringer viste at 4 av 10 arbeidstakere på byggeplassene var innleide og at 91 prosent av alle innleie skjedde gjennom bemanningsforetak. I tillegg til innleieforholdene

ble det avdekket stadig flere store utenlandske underentreprenører der østeuropeisk arbeidskraft var dominerende. Selv om disse var ordinære firmaer, delte de mange likhetstrekk med bemanningselskapene, som manglende lønn mellom oppdrag, manglende oppsigelsesvern, manglende overtidsbetaling, samt brudd på arbeidstidsbestemmelser.

Disse avsløringene førte til mange politiske streiker og markeringer, og gjennom dette klarte fagbevegelsen å presse politikerne til å innføre strenger regulering av bemanningsbransjen i Norge og dagens totale innleieforbud på Østlandet.

Kreativ bransje

Bemanningsforetaket North Personell AS er et av utleiefirmaene som har benyttet kreativitet i et forsøk på å omgå innleieforbudet i Oslo. Ved byggeplassen til Stats-

Bemanningsbransjen må selge arbeidskraft billig for å tjene penger. De som taper er arbeiderne.

bygg, det nye Livsvitenskapsbygget i Oslo, har elektro-entreprenøren OneCo Elektro leid inn Storm Elektro AS for å fullføre prosjektet. Storm Elektro har igjen hentet inn arbeidskraft fra bemanningsforetaket North Personell AS. Dette elektropersonellet blir da midlertidig ansatt i Storm Elektro, samtidig som North Personell har HR-ansvaret for denne arbeidskraften, holder verk-tøyet, kjører timelistene og belaster Storm Elektro en avgift per time.

Selv om disse elektrikerne er midlertidig ansatte i Storm Elektro er det North Personell i praksis som administrerer arbeidsgiveransvaret for dem. Med andre ord en skjult innleie. Dessuten er det et brudd på arbeidsmiljølovens vilkår å midlertidig ansette personer innenfor kjernevirksomheten til bedriften, som i dette tilfelle for Storm Elektro er elektroarbeid. I tillegg er det i strid med FEK-forskriften § 5, som sier at kvalifisert personell skal være fast ansatt i foretaket.

North personell sin kreative løsning fører til at de midlertidige ansatte ikke har stillingsvern eller like vilkår som fast ansatte.

Søksmål

Som et forsvar mot disse ulovlighetene arrangerte Elektromontørenes Fagforening i Oslo og Akershus den 7. april en demonstrasjon utenfor Livsvitenskaps bygget med godt oppmøte fra flere distrikter og med totalt 20 faner. Her ble det kjørt appeller fra EL og IT Forbundet, Fellesforbundet, SV og Rødt. Samtidig varslet EL og IT Forbundet et kollektivt søksmål mot Storm Elektro AS.

Bruk av midlertidig ansatte

Også i Rogaland har enkelte bemanningsforetak i den senere tid ansatt elektrikere midlertidig. Dette er noe Rogaland Elektromontørforening har opponert mot. Her har vi greid å omgjøre stillinger til fast ansettelse.

Bruk og kast

De eneste som dra fordel av et fritt leiemarked og midlertidige ansettelse er kapitaleierne. På denne måte kan de kjøre en bruk og kast mentalitet på arbeidskraft, samtidig som de slipper ansvaret og kostnadene som følger med ved å ansette arbeidskraften

fast i egne bedrifter. Faste ansettelse er grunnmuren i våre tariffavtaler, og uten dette mister fagbevegelsen kontrollen på sine fremforhandlede rettigheter. Uten tariffavtalene er det ulvenes marked.

Jakten på høyere avkastning

Når høyrepartiene fremhever bemanningsbransjen og midlertidige ansettelse som en nødvendighet for at norsk arbeidsliv skal fungere, skjuler de det virkelige motivet. Og det er muligheten for større avkastning for arbeidsgiverne og kapitalen, på bekostning av tariffert lønn og gode arbeidsvilkår. (Husk at Gardermoen Flyplass og de store betongplattformene til Nordsjøen ble bygget før utleie fra bemanningsvirksomheter var lovlig.) **Vi må derfor være bevisste på at det første Høyre og Frp kommer til å gjøre hvis de får regjeringsmakt, er å gjenåpne alle kraner for bemanningsbransjen og åpne opp for fri bruk av midlertidige ansettelse.** Ta dette med i betraktning når du legger din stemme i val urnen ved stortingsvalget den 8. september i år.

Før regjeringen ble presset til å stramme opp lovbestemmelsene for innleie gjennomførte fagbevegelsen mange politiske streiker og markeringer. Her fra den politiske streiken 15. november 2017.

Foto: Geir Ove Bernhoff

Trondheimskonferansen

Av: Siv Lill Tønnessen

Fra venstre: Bjørn Soltvedt, Øystein Rugland, Frode Årsvold og Eirik Loga.

Av: Siv Lill Tønnessen

«I 2018 var det helt tydelig at det skulle bli en uravstemning om AFP spørsmålet! Skal demokratiet lide fordi dere (LO) soser bort tiden?» – Trine Hardy (EL og IT)
Til tider opphetede debatter, industrisatsing i grønne tider, Palestina, samt en helsesektor under angrep var bare et par av tingene på agendaen på årets Trondheimskonferanse.

Konferansen gikk av stabelen fra den 31. januar til 2. februar og temaet var «Nyliberalismen – Et angrep på demokratiet». *Diskusjonene tok for seg høyrebølgen, hvordan vi kan mobilisere mot stortingsvalget og hvilke tiltak vi må ta for å styrke demokratiet og velferdsstaten.*

Grønn omstilling

Ali Esbati, tidligere økonomisk talsperson og politiker fra Riksdagen i Sverige, startet formøtet «Grønn industriutvikling», og fortalte oss om industriens sentrale rolle i samfunnsøkonomiens dynamikk. Han gikk møysommelig gjennom stordriftsfordelene vi har opparbeidet her i Norge: innovasjon, produktivitet (menneskelig involvering for å bygge ferdigheter), geografi (kraftkrevende industri legges i nærheten av vann for billig vannkraft) samt arbeiderbevegelsens forhandlingsstyrke.

- En faktisk omstilling av økonomien er utenkelig uten industrien!
- Å kun ha et finansielt perspektiv på økonomisk utvikling er et HINDER for reell omstilling.

Industri og økonomi - en politisk tilnærming

- Ulike materielle allianser bidrar til ulike **tendenser i samfunnsutviklingen**. (Fossil-kapital og status-quo)

Ali Esbati, utreder i DeFacto og tidligere rikspolitiker i Sverige, snakket om industriens sentrale rolle i samfunnsøkonomiens dynamikk.

Ali Esbati

Jan Hagen fra fagforbundet Styrke viste oss en planse over statusen for det grønne skiftet i industrien og Norges totale klimagassutslipp i 2023. Han kunne konstatere at utslipp av klimagasser i olje- og gasssektoren hadde økt med 40 % siden 1990. Produksjonsutslippene hadde gått ned, men pga. verdens etterspørsel av «rene» produkter hadde produksjonen gått opp.

«Hvis vi skal kutte dette tvert, må vi også tenke på hvem som kommer til å ta over etter oss; blir det Trump? Eller kanskje Kina med sine kullkraftverk?»

Han fortalte at regelverket hang etter og at vi måtte være på vakt.

Ståle Johansen – konserntillitsvalgt Aker ASA / styremedlem Industriaksjonen. Johansen frem flere mål vi kan nå ved å elektrifisere norsk sokkel med havvind og **Stian Sagvold fra Aker Verdal** viste oss filmen «Industri og omstilling»

Han fortalte om de polariserende diskusjonene i starten av det grønne skiftet, om hvordan det hadde bedret seg med tiden, takket være parterapien der de møttes som mennesker, tok diskusjonen og fant felles verdier. Politikerne er for en omstilling, men mangler innhold.

Problemet ligger i at de konkurrerer med lavkostland og for at de skal overleve må det investeres i bedriften.

Truls Goluwsen leder i Naturvernforbundet fortsatte formøtet med å fortelle oss om hvor kampen stod for klima og natur: klimakrisen påvirker matproduksjonen, samtidig som naturen bygges ned.

Med tanke på strømpakken til norske hus og hytter sa en NOU-rapport (Norges Offisielle Utredninger) at det er behov for politisk vurdering for å finne en samlet løsning - for det finnes ikke fornuftige fordelinger med et markedsbasert system.

Han var generelt imot den urealistiske holdningen

«mer av alt raskere» og mente det er umulig at vi skal fortsette med 50 % fossilt. Han er redd elektrifisering av sokkelen vil gå på bekostning av andre næringer som også må kutte sine utslipp, dette vil igjen føre til mer utbygging av fornybar kraft på bekostning av naturen.

Han er umåtelig glad for parterapien mellom oljenæringen og miljøbevegelsen, der de snakker sammen om klima og problemstillingen om når og hvordan vi kan trappe ned oljeindustrien.

Oljearbeideren **Jake Molloy** informerte oss om Skottlands fremgangsmåte i den grønne overgangen. Han anbefalte oss å se filmene «Offshore» og «The Oil Machine» som skapte paneldebatter i hjemlandet. Med synkende reserver, nedadgående sysselsetting og økende klimabevissthet, ble en ny gullalder med grønn energi lovet av politikerne. Oljeraffinerier ble lagt ned for fote og hundretusenvise av oljearbeidere mistet jobbene sine.

Landet har ikke hatt den nødvendige infrastrukturen, verken til å demontere gamle oljeplattformer eller bygge nye vindturbiner – denne jobben har gått til Scandinavia og EU mens ny infrastruktur bygges av innleid arbeidskraft fra utlandet. Det faktum at det har vært for få jobber i fornybarsektoren, førte til at mange oljearbeidere måtte gå på sosialen for å få matkuponger.

«Politikerne skryter av energipolitikken, men leverer ikke bra nok – de beveger seg nærmest bakover».

Just Transition Commission ble dannet i 2019 og er et utvalg bestående av personer fra alle samfunnslag, alt fra bedrifter til fagforeninger til miljøorganisasjoner. Det ble startet for å gi praktiske anbefalinger til politikerne, slik at Skottland kunne få en mest mulig rettferdig grønn overgang.

Han avsluttet med å be oss norske fagorganiserte holde politikerne til hva de lover! Vi må se på den brede

produksjonen og jobbe frem høykompetansejobber i andre deler av arbeidsmarkedet slik at vi står sterkere i det grønne skiftet.

Elise Tunstrøm fra Manifest Analyse hadde en engasjerende innledning hvor hun tok for seg historien fra etterkrigstiden, hvor på nyliberalisme ble mainstream-politikk og kapital tok over for demokratiet.

Effekter som vi ser i dag er blant annet boligpris- og strømpriskrise, privatisering i helse og jernbanesektor, rød-grønn side spiller spill i kapitalens favør og vi ser en demontering av demokratiet.

Det var stort engasjement i debatten: «EU direktiver undergraver demokratiet!» «Strømsaken er den som kan samle folket!» «Vi må av børsen og få politisk kontroll over krafta!»

Kjell Stefansen fra Palestinakomiteen viste oss bilder av de første palestinerne som fikk vende hjem under den skjøre våpenhvilen. 47.354 personer var til nå drept og 111.563 skadet.

På Vestbredden var krigen intensivert, minst 10.000 var fordrevet fra sine hjem og mange fengslet uten lov og dom. Hjelpeorganisasjonen YNRWA ble nektet adgang til området.

«Verdens store skamplett» ble det uttalt fra salen under diskusjonen

Faglig politisk time

I den faglig politiske halvtimen på dag to, startet **Arturo Vasques fra IE Metall** i Sverige med å takke fagforeningene og LO i Norge for støtten de hadde gitt til de streikende på Tesla fabrikken. De hadde nå streiket i 14 måneder og han fortalte at Amerikanerne prøver å innføre «sin modell» i Europa gjennom lobbyister siktet inn mot politikerne. Han mente det bare er spørsmål om tid før dette kom opp på den politiske dagsorden. Vår nordiske modell er kraftfull og han oppfordret oss om å forbli solidariske, for taper de denne kampen er han overbevist om at det vil spre seg videre over landegrensene.

Stine Westrum fra Fagforbundet fortalte om kampen mot innleieforbud i helsesektoren, Torill Mongstad etterspurte en fiskeripolitikk som var i tråd med lovverket og Jon Peder Denstad i Industriaksjonen bad oss mobilisere imot EUs 4. energimarkedspakke.

Panel samtalen om pensjon

Paneldebatten ble et heftig skue.

Paneldeltakerne bestod av Steinar Krogstad (LO), Freddy André Øvstegård (SV), Per Vidar Kjølmoen (AP), Trine Hardy (ELogIT) og Jorun Folkvord (Pensjon for alle), og det ble til tider høy temperatur.

– **LO** mente de aldri gikk inn for å øke pensjonsalderen, de skulle tette hull og fikk mandat til å se på løsninger -

det var forbundene selv som krevde endring og burde ikke klage. Forhandlingene var vanskelige men forliket var blitt bedre nå enn det opprinnelige forslaget.

– **PFA** mente den nye pensjonsreformen er usosial og at levealderjusteringen vil tvinge folk inn i uføre.

Det finnes ikke noe «uavhengig av bransje». Levealder og risiko for uføre er svært ulik, ergo matcher ikke forliket virkeligheten. Den historiske fanemarkeringen foran stortinget 14. mars 2024 samlet hele landet, og PFA får stadig økende støtte fra fagforeningene fordi de peker på realitetene. Hun etterspurte hvorfor LO brukte tid på å snakke ned fanemarkeringen og de kritiske røstene i fagforeningene, fremfor å gripe momentet og heller bruke påvirkningskraften sin. De burde starte å erkjenne reelle fakta!

– **SV** var imot reformen og mente fagforeningene måtte styre denne kampen fremfor Stortinget.

– **AP** mente det var vanskelig å skille mellom slitere og ikke-slitere. Særaldersgrensen måtte inn på grunn av folk blir eldre og at det ikke lenger er mulig å få samfunnsregnskapet til å gå opp. Han syntes denne debatten ble for negativ, da alle i utgangspunktet var på samme side. Burde heller konsentrere oss om den økende barnefattigdommen og stå sammen mot høyrebølgen.

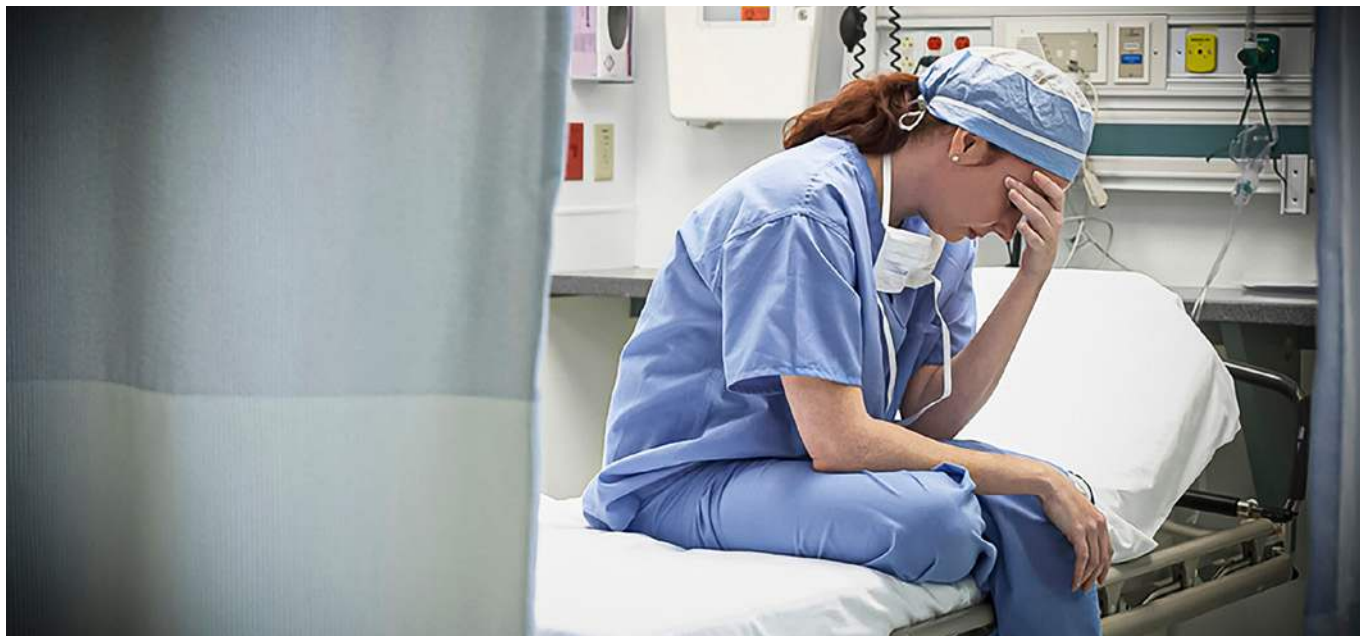
– **EL og IT** informerte at bedrifter i bransjen ikke tilrettelegger godt nok for at arbeiderne kan stå i jobben frem til pensjon. Eldre får tilbud om sluttpakker fremfor tilrettelegging, den dårlige helsen tar de så med seg videre. Hun poengterte også LO sitt svik med å gå bort ifra AFP-uravstemningen vi ble lovet i 2018, og at tilliten til LO-ledelsen var tynnsnitt.

Helsesektoren og dens utfordringer

Norge har høyere ressursbruk enn andre land og et økende behov for helsehjelp, allikevel konkurranseutsettes avdelinger eller legges ned.

Astrid Hauge Rambø fra Manifest Tankesmie fortalte oss om Helseforetaksmodellen som baserer seg på New Public Management metoden som i hovedsak beror seg på økonomisk effektivitet. Dette gir lite, til ingen demokratisk styring. Større private helseforetak (med bedre arbeidsforhold) svekker i tillegg det offentlige helsetilbudet. Hun mente det var behov for høyere bevilgninger til kommunene i tillegg til at de kommunale politikerne startet å ta situasjonen på alvor.

Anniken Lien van Marion, hovedtillitsvalgt i Trondheim, malte et godt bilde over hvordan Trondheim kommune var blitt overkjørt av en «blå orkan» og hun ga tydelig beskjed at de ikke «shopper vakter».

Underbemanning og underfinansiering av helsesektoren fører til at helsepersonell har for liten tid til alle oppgavene og står ofte ovenfor umulige prioriteringer.

Tillitsreformen var forsvunnet, helsepersonell- og lederne deres hadde i flere år rapportert problemer uten å bli hørt. Problemer som for lav grunnbemanning, utstrakt bruk av vikarer og overtid m.m. Helsepersonell har for liten tid til alle oppgavene og står ofte ovenfor umulige prioriteringer.

Hun avsluttet innledningen med et rungende «Forby bemanningsbransjen!»

«Hvordan kan vi ta tilbake demokratiet?» var neste bolk og innlederne var Jan Christian Vestre (AP), Kirsti Bergstø (SV) og Marie Sneve Martinussen (Rødt).

Jan Christian Vestre startet i sedvanlig energisk stil: «Vi må stå sammen mot et mørkeblått storting!»

Han kunne garantere at AP var til å stole på og at de ikke ville gå videre med EU direktivene – så lenge EU ikke hadde kontroll på energikrisen sin.

Han snakket godt om fastlegetjenesten og vi hadde fått til masse gode ting sammen. Han håpet vi kunne legge bort «squabbles» og heller stå sammen mot de konservative.

Kirsti Bergstø tok for seg skatteflyktninger, helseforetak, jernbanen og et ønske om demokratisk kontroll over krafta. Høyre og FRP drev med «sløsing i det grønne skiftet» hvor de foretrakk å kjøpe klimakvoter fremfor å satse på grønn industri i Norge. Interessekampen kom til å bli avgjørende i dette valget og hun avsluttet med: «Stemmeseddelen kan vinne over pengeseddelen»

Marie S. Martinussen fortalte om hvordan NHO solgte seg inn som en nøytral aktør, men egentlig drev en klassekamp: utredning om kutt i sykelønnen, formueskatt, mer innleie og midlertidige ansettelse samt rask innføring av EUs 4. energimarkedspakke.

Hun ønsket kontroll på krafta, utfordre EØS avtalen, ta et oppgjør med forskjell- Norge, pensjon måtte være en viktig kamp helt inn til valget, oljefondet ut av Israel og Amerikanske militærbaser ut av Norge.

I debatten ønsket flere å se tydeligere politikk fra partiene. AP burde stille seg bak oss, bruke reservasjonsretten og kutte ut markedsliberalismen de drev med. Kommuneøkonomien og bemanningsnormen burde styrkes, strømmen bort fra børs, bedre boligpolitikken for de unge.

Maria B. Teksle Jurist og organisert i bygg og anlegg fortalte om et økende problem der arbeidsgiver bestriker sykemeldinger. Hun mente adgangen til bestridelse burde fjernes eller i det minste begrense regelverket her hadde politikerne en mulighet til å sikre arbeidstakerne.

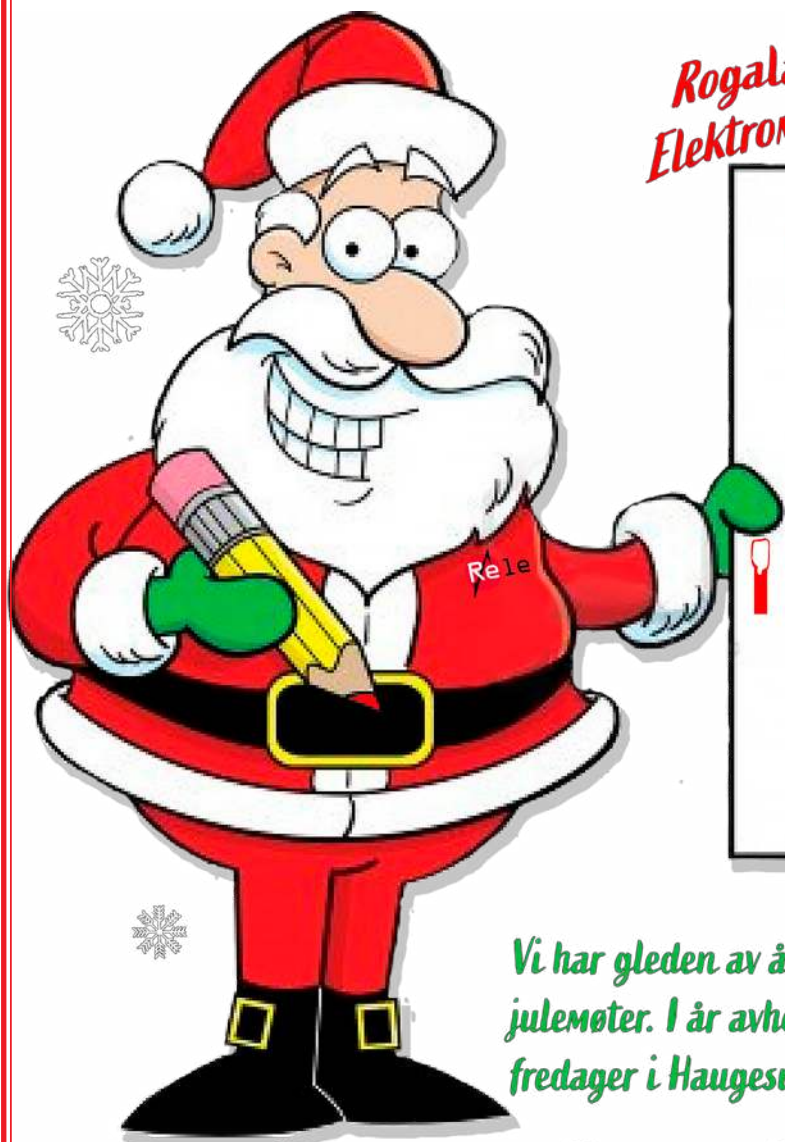
Markus Hansen i Heis henviste til streiken vi førte mot bemanningsbransjen og bad helsesektoren gjøre det samme. «Ikke godta angrep på tillitsvalgte! La klassekamp bli HOT igjen!»

Begivenhetsrik konferanse

Det var en begivenhetsrik helg med over 600 engasjerte tillitsvalgte. Det var spesielt interessant å høre hvordan det stod til i helsesektoren og kommunene – da dette er noe jeg normalt ikke har så mye innblikk i.

Resolusjonen ble enstemmig vedtatt og den hadde tydelige standpunkter mot overnasjonal kontroll fra EU; vi må ut av energibyrådet Acer, EØS-direktiver skal ikke få undergrave det norske arbeidsliv samt vi må forby bemanningsbyråer i helsesektoren m.m.

**Rogaland
Elektromontørforening**

**INVITERER
TIL
JULEMØTER
I HAUGESUND
OG
STAVANGER**

Vi har gleden av å invitere medlemmene til årets julemøter. I år avholdes julemøtene på 2 påfølgende fredager i Haugesund og Stavanger.

Haugesund fredag 28. november 2025, på Saga Hotell

Stavanger Fredag 5. desember 2025, på Folkets Hus i Stavanger

GAVER

Det vil bli foretatt utlodning på alle mottatte gaver. Alle tillitsvalgte bes om få gaver fra arbeids-giverne. Fagforeningen gir en del fenalår til utlodningen. Fagforeningen vil også be om gaver fra engros bedriftene og andre samarbeidsparter.

VERVING – TREKNING AV REISEGAVEKORT

Fagforeningen har i hele år hatt en vervekonkurranse. Trekning vil bli foretatt i begge julemøtene. Reisegavekort på kr 10 000,- vil bli trukket ut både i Stavanger og i Haugesund. Trekningen vil bli foretatt blant ververne nord og sør i fylket. Jo flere en har vervet desto større er vinningsjansen.

Begge møtene starter kl. 19:00

INFORMASJON PÅ MEDLEMSMØTENE I HAUGESUND OG STAVANGER

Fagforeningen vil informere om aktuelle saker. I tillegg vil det bli servert god mat med noe drikke til. Som tidligere år blir det i år også utlodning av gaver vi får fra våre installatører og grossister og med tillegg av gaver fra fagforeningen.

Av: Leif-Egil Thorsen

Den andre utgaven av LOs havenergikonferanse (etter navnebytte), ble avholdt i Bergen på hotel Scandic Bergen City 13–14. februar 2025. Det var over 120 deltakere og en god gjeng med innledere på plass. Det var ca. 30 deltakere fra EL og IT Forbundet inkludert deltakere fra Forbundskontoret. Vi var 7 deltakere fra Rogaland Elektromontørforening.

Konferansen ble åpnet av leder i LOs Olje og Gassutvalg (og Forbundet Styrke) Frode Alfheim. Ungdomsrepresentanter fra Forbundene Styrke, FF og EL og IT fikk i oppgave å styre konferansen.

Første tema på konferansen var Norsk Sokkel i utvikling. Dette i et HMS-perspektiv. Astrid Bergmål, statssekretær energidepartementet var først ut med gode meldinger, og en lovnad om at det nå jobbes med en ny HMS melding. Lill Heidi Bakkerud fra Styrke hadde et innlegg, samt Steffen fra FF. Til slutt hadde Sigve Knudsen fra Havindustritilsynet en innledning fra deres perspektiv. Det ble også satt av tid til en debatt mellom innleiderne.

Det ble tatt opp problemstillinger rundt topartssamarbeidet i bransjen i den spisse enden. Det er viktig med fokus på dette, da det mange ganger hevdes at «Det har operatørselskapet bestemt». Det ble og åpnet for spørsmål fra salen:

- Vi må ikke miste kontrollen over Sökkelen. Operasjonssentrene for Sökkelen må ligge i Norge.
- Det er viktig at det fokuseres på partssamarbeid nedover i leddene, også for bemanningsbransjen.

- Det vises til den rapporten som Safetec leverte i 2024, hvor store utfordringer det er.
- Haleheng produksjon fører til kreativitet for å senke kostnadene, noe som fører til økende risiko.

Henrik S. Fjeldsbø hadde en orientering rundt helikoptersikkerhet.

Har knaket i samarbeidet mellom LO og Offshore Norge, men det ser ut til å bedre seg.

En utfordring hvis Ofos innføres, da vi mister kontroll og tilsyn med Norske operasjoner.

LOs Helikopterutvalg jobber iherdig for at vi skal beholde Norsk styring.

Fått ny operatør på Sökkelen «lufttransport» i tillegg til Bristow og CHC. Må holde på Norsk standard. Det gjelder og deising og utsjekk av helikopter etter hver tur. Det kommer nye typer helikopter inn på Norsk sokkel de nærmeste årene. Det gjeler Bell og Leonardo.

Det ble og orientert om delemangelen, og at det nå ikke er like kritisk som det var i 2024.

Men det kan være krevende en stund enda grunnet mangel på grunnstoffer ol.

Jan T. Narvestad Worley Rosenberg. Energi, Kjemikalier og Ressurser.

Rosenberg er den største enheten i sitt område i Worley. 12 000m²/2 300 X 40. 8000 tonns moduler. Har 1 400 arbeidsstasjoner. 1 200 ansatte 6 milliarder i omsetning. 67 lærlinger nå, der 35 av disse kom inn i 2024.

Olje og Gass er fortsatt grunnfjellet for omsetningen på Rosenberg, men ser på nye markeder. Offshore Wind, Hydrogen/Ammonia CCUS og Kjernekraft. Jotun FPSO Vår Energi. Valhall PWP for Aker BP. Gjøre modifikasjon for Vår Energi. Herje FEED- for Ineos. Subsea for Equinor. Trenger aktivitet fremover. Risiko for redusert aktivitet for å videreutvikle kompetansen.

Mads Andersen Aibel.

Havvind, Elektrifisering. Blant Norges 100 største bedrifter. 18 Milliarder i omsetning. 5 300 ansatte over 100 lærlinger.

Feltutbygginger, vedlikehold og modifikasjoner. Er på 17 Offshoreinstallasjoner og 5 landprosjekter. Har vunnet elektrifisering av Hammerfest LNG til 8 Milliarder

Er den største Norske leverandøren av havvindløsninger.

66 kV AC/320 kV DC spenning.

Ordrereserve 2018 på 15 milliarder og 30 milliarder i 2024. Omsetning 2024 i 2024 var på 16 milliarder.

Det er viktig med påfyll, da bare halvparten er sikret for 2026 og lite fremover.

Jan Ertesvåg Aker Solutions.

12 000 ansatte innen 35 lokasjoner. Har ansatt 3 500 siste 3 år og har over 200 lærlinger.

Dystert bilde ifm. Covid fra 2020. Så aktivitetspakken var ekstremt viktig avgjørelse.

Det snudde bilde til å investere stort på verftene våre for arbeid fremover i historien.

Aker Solutions har modernisert med mange Milliarder på verftene m.m. rundt omkring.

Tar inn over 150 lærlinger hvert år, og nesten 700 lærlinger de siste 4 årene.

Det haster å få på plass de nye næringene. For mye er skjøvet utover i tid.

Vi har løsningen som kan settes i gang umiddelbart. «Wind for Electrification»

Jørn Eggum. Leder Fellesforbundet.

Viser til ringvirkingsrapporten og viktigheten til fortsatt virke for Olje og Gassnæringen.

Det er flere og flere som heller vil bevare en å utvikle. Næringen vår blir angrepet fra alle kanter. Det er ikke bra at den 26 konsesjonsrunde er utsatt hele perioden.

Oljen fra Sverdrup feltet forurenses 100 ganger mindre en flere andre utvinningssteder.

Norsk Gass kommer det til å være behov for i mange tiår fremover i Europa.

Frode Alfheim. Leder Styrke.

Vi må lande fornuftige vedtak på LO Kongressen.

Det de tre verfts direktørene har vist er at aktivitetspakken har virket, og at de har omorganisert seg mot fornybart, men det går dessverre for sent. Det ble litt annerledes når det ble krig i Ukraina. Det gjorde at Olje og Gass ble enda viktigere å levere til Europa. Da ble og

politikerne plutselig oppmerksomme på å vise seg ute på Offshoreanlegg med media.
Det blir leitet etter nye ressurser, og det er bra at det søkes å konkurrere internasjonalt.
Wind for Electrification er vanskelig, men ser på dette. Wisting må utvikles.

Geir Ove Kulseth. Leder EL og IT Forbundet.
Norsk Leverandørindustri må finne de nye løsningene og ikke lene seg på å vente på neste oljeeventyr. Olje og Gass blir det slutt på en gang. Industrien har vist at de kan omstilling. Vil man satse på nye løsninger innen fornybart, eller vente på nye Olje og Gassoppdrag?

Det ble åpnet for spørsmål i etterkant fra salen

Regjeringen investerer i Nordsjø 2 – 23 milliarder og Utsira 35 milliarder.

Når det gjelder elektrifiseringen av Melkøya, så er det nok enighet.

En ny næring.

Samarbeidsforum for havvind. 3 arbeidsgrupper satt sammen.

- Sameksistens. Energidepartementet
- Industri- og teknologiutvikling. Norsk Industri
- Infrastruktur og utvikling av nett til havs. Håkon Borgen, Statnett.

Følgende innledet under punktet:

- Astrid Bergmål, statssekretær energidepartementet
- Finn Gunnar Nielsen. Universitetet i Bergen.
- Bente Haaland Statnett. (Havnett)

EU: Mål om øke produksjonen av kraft fra 60 GW til 111 GW
Målet for 2050 er på 300 GW
25% av elforsyningen skal komme fra havvind

Norge har mål om 30 GW innen 2040.

Det menes at det er 80 milliarder i eksport innen havvind.

Det er laget en VindKOMP analyse om hva man trenger.

Sokkeldirektoratet

ved Kjersti Dahle.

Gass eksport 124 milliarder Sm³, 100x større en netto strømeksport.

42 prøveletingsbrønner i 2024, derav 16 med funn av Olje/Gass.

De fleste som kan koplet opp til eksisterende infrastruktur.

Konkraft

ved Sindre fra Styrke

Det er laget en statusrapport i 2024 for Fremtidens Energinæring på Norsk Sokkel.

Det beror på klimastrategien mellom 2030 til 2050.

Det er også gjort en undersøkelse med prognose for maritime utslipp mot 2035.

Det er stor plass for lagring av CO² på Norsk sokkel, og det er lyst ut til flere land.

Terje Aasland: Hadde innledning fra Regjeringens synspunkt.

Peggy Hessen: Hadde innledning fra LOs synspunkt.

Kjetil Hove. Direktør UPN Equinor.

Equinors planer Offshore frem til 2035.

Vi skal opprettholde investeringene frem til 20235.

60–70 Milliarder hvert år frem til 2035.

Skal opprettholde produksjonen frem til 2035.

Skal halvere CO² utslippene frem til 2035.

250 letebrønner, 600 økt utvinning av brønner og 75 tie-back.

127 Milliarder fra 1900 Norske leverandører i Norge for Equinor.

Det viktigste for fremtidige investeringer er forutsigbarhet.

Det er dramatisk at noen ønsker å stoppe Elektrifiseringen av Melkøya.

CO² utslipp Equinor 34% i 2024, 50% i 2030, 70% i 2040 og mindre en 1% i 2050.

Det ble etter innledningene ble det satt en paneldebatt med Peggy, Terje og Kjetil.

Det ble stillet spørsmål om

Det ble stillet spørsmål om hvem vil EU kjøpe Gass fra hvis vi ikke når klimamålene våre.

Det ble stillet spørsmål om svekket sikkerhet på sokkelen.

Vil det bli en tydeligere støtte til næringen nå, når AP er alene i regjering?

Gasskraftverket som ble jevnet ved jorden. Var det lurt?

Oppgradering av gamle energiverk burde vært mer fremtredende.

Norsk lov på Norsk sokkel. En person døde på flerbbruksfartøy. Må lovregulere dette.

Hva med Wisting og realisering av det. Trenges for leverandørindustrien.

Forskrifter for havvind? Motstand. Norske lønns og arbeidsforhold må overholdes.

Podcasten «Ohms-lov

**Ohms lov er en fagforeningspodcast
tilknyttet EL og IT Rogaland og
Elektrofagforeningene i Trøndelag og
Oslo/Akershus.**

**For å koble deg opp kan du bruke den
vedlagte QR-koden.
Ellers finner du den på Spotify.**

Av: Geir Ove Bernhoff

Sommeren er ferietid for de fleste, og i denne sammenhengen kan det dukke opp spørsmål om rettigheter og plikter i forbindelse med ferieavviklingen. I denne artikkelen vil vi beskrive de mest aktuelle bestemmelsene rundt dette temaet.

Ifølge ferieloven har alle rett på 25 virkedager ferie hvert år. Dette betyr praksis fire uker pluss én dag, fordi ferieloven regner feriedager i form av seks virkedager per uke. De av dere som er omfattet av tariffavtale har i tillegg 4 feriedager, som da totalt gir 5 ferieuker.

Arbeidstakere over 60 år gis i tillegg 5 ekstra feriedager som kan tas ut når arbeidstakeren selv ønsker det.

Arbeidstaker som starter senest 30 september i ferieåret, har rett til full feriefritid. Arbeidstaker som starter etter dette tidspunkt, har rett til feriefritid på 6 virkedager. Forutsetningen er at ferien ikke allerede er avviklet hos forrige arbeidsgiver.

Når det gjelder sommerferie er hovedregelen at alle arbeidstakere har rett til å avvikle tre sammenhengende uker ferie i perioden mellom 1. juni til 30. september. Disse ukene kalles hovedferieperioden.

Feriepenger

Ferie og medfølgende feriepenge er en rettighet alle arbeidstakere i Norge har. Feriepenger tjenes opp året

før du skal ta ut ferie, og dette kalles opptjeningsåret. Etter ferieloven skal feriepengegrunnlaget være på 10,2 %, mens det for dem med tariffavtalen skal være på 12 %. For arbeidstakere over 60 år skal feriepengegrunnlaget heves ytterligere med 2,3 %.

Hvis du ikke har jobbet året før, har du uansett rett til å ta ferie. Men da har du ikke rett til feriepenge. En arbeidstaker kan allikevel motsette seg å avvikle mer feriefritid enn det feriepengene dekker, forutsatt at virksomheten ikke holder stengt under fellesferien.

Arbeidsgiver har plikt til å sørge for at ferien blir avviklet, og arbeidstaker har plikt til å ta ferie. Etter ferieloven bestemmelser er eneste mulighet til å få ut feriepengene for eventuell ferie som ikke er avviklet at du slutter i bedriften. **Dette betyr at feriepengene skal følge uttak av ferie.** For eksempel: Tar du to uker ferie har du krav på å få utbetalt 40 prosent av feriepengene dersom du har rett til fem ukers ferie total. Den del av feriepengene som overstiger lønn for vanlig arbeidstid i ferien, kan likevel utbetales i forbindelse med avvikling

av hovedferie eller sammen med lønn for juni måned.

Slutter du i bedriften skal alle opptjente feriepengene utbetales siste vanlige lønnsdag før fratreden. Den del av feriepengene som ikke lar seg beregne innen dette tidspunkt, kan utbetales i forbindelse med det avsluttende lønnsoppgjøret.

Planlegging av ferie

Arbeidsgiver skal drøfte tidspunkt for ferie med de ansatte eller deres tillitsvalgte i god tid før selve ferien. Det vil si at du har rett til å komme med ønsker for tidspunkt, og at arbeidsgiver skal ta hensyn til dem så langt det er praktisk mulig. Arbeidstakere har rett til å få svar om fastsetting av ferie tidligst mulig, og senest 2 måneder før ferien starter, ifølge ferieloven.

Hva om du blir syk i ferien?

Arbeidstaker som har vært helt arbeidsufør i løpet av ferien, kan etter ferielovens § 9, kreve at et tilsvarende antall virkedager ferie utsettes og gis som ny ferie senere i ferieåret. Kravet må dokumenteres med legeerklæring og fremsettes uten ugrunnet opphold (snarest mulig) etter at arbeidet er gjenopptatt.

Hvis du blir syk eller skadet før ferien starter, kan du kreve at ferien utsettes til senere i ferieåret senest siste arbeidsdag du skulle hatt før ferien. Merk at det er en forutsetning at du er 100 % arbeidsufør og at loven bare gir rett til å få hele ferien utsatt.

OBS: Merk at i begge tilfeller må arbeidstaker fremsette dokumentasjon i form av legeerklæring.

Dersom arbeidstaker er sykemeldt så lenge at ferien ikke kan avvikles i ferieåret, skal ferien overføres til det påfølgende året.

Foreldrepermisjon og ferie

Arbeidsgiver kan ikke legge ferie i permisjonstiden uten samtykke fra arbeidstaker. Det samme gjelder for fedre- og omsorgspermisjon i forbindelse med fødsel. Allikevel kan arbeidstaker selv kreve å få avviklet ferie under slike permisjoner, selv om hen mottar ytelse fra folketrygdloven eller får ordinær lønn i forbindelse med fødselspermisjon.

Ferie under permittering

All ferie som er planlagt og godkjent, og hvor avviklingen havner i permitteringsperioden skal avvikles. Arbeidsgiver skal i denne perioden utbetale feriepengene.

Overføring av ferie

Selv om ferieloven har satt en øvre grense på overføring av ferie på 2 uker, skal all lovbestemt ubenyttet ferie som ikke er avviklet i løpet av året overføres til neste år. I tillegg kommer da den avtalefestede femte ferieuken, som ved skriftlig avtale mellom bedriften og den enkelte, kan overføres helt eller delvis til neste år. Ved overføring av ferie skal også feriepengene for samme antall overførte feriedager følge med.

Ferie i oppsigelsestiden

Dersom arbeidsgiver sier opp den ansatte og oppsigelsestiden er 3 måneder eller mer, kan ikke arbeidsgiver pålegge arbeidstaker å ta ut ferie i oppsigelsestiden. Arbeidstaker kan derimot kreve at ferien legges til oppsigelsestiden.

Arbeidstakere over 60 år gis i tillegg 5 ekstra feriedager

som kan tas ut når arbeidstakeren selv ønsker det.

Av: Geir Ove Bernhoff

Etter sommerferien starter barnehage og skole opp igjen. Dine kjære barn skal gjerne begynne på skolen for første gang eller tilvende seg barnehage for første gang. Det finnes bestemmelser i vår egen overenskomst, Landoverenskomsten for elektrofagene (LOK).

Dersom du / dere har barn som skal begynne i barnehage eller på skole for første gang kreves tilvenning. Dette for at dere ønsker å følge barna og gjerne at skole/barnehage forventer det.

Landoverenskomstens § 14 gir oss rett til å følge barna uten tap av lønn. Det er punkt 8 i LOK som gir oss disse rettighetene hvor det heter: *Permisjon for å følge barn første gang det begynner i barnehage og første gang det begynner på skolen.*

Korte velferdspermisjoner er med inntil 1 dags varighet. Nå vet alle, som har fulgt barna, at det tar flere dager med tilvenning. Så lenge dette er innen en dags varighet totalt så er det innenfor.

Permisjon gjelder også for konferansetimer i grunnskolen, inntil 2 timer, på skole om denne ikke legges etter arbeidstid. Denne retten er regulert i LOK § 14 punkt 11.

Det er viktig å ha klart for seg at bedriften en er ansatt i må være omfattet av tariffavtale, i vårt tilfelle LOK.

Stafettpinnen

I DENNE ARTIKKELEN UTFORDRES MEDLEMMER OG TILLITSVALGTE TIL Å FORTELLE LITT OM SEG SELV, HVA DE JOBBER MED OG HVA SOM OPPTAR DEM. I DETTE NUMMERET ER KLUBBLEDER I EL OG IT KLUBBEN JATEC, KJELL MAGNE OPHEIM, SOM HAR FÅTT UTFORDRINGEN. KJELL MAGNE ER I TILLEGG VÅR NYE REDAKTØR I SAMLESKINNEN.

Hei der.

Mitt navn er Kjell Magne Opheim. Jeg er en 45 år gammel elektriker som bor i Haugesund og er leder av klubben i Jatec AS. Jeg er gift og har tvillinger på 8 år. Er veldig glad i å stille opp for barna når det er fotballtrening eller kamp, og på tur i skog og fjell.

For Jatec jobber jeg mest med serviceoppdrag for vaktmestere og bedrifter. Mest små og mellomstore jobber.

Jeg er med i podcasten «Ohms Lov» på Spotify som formidler fagforeningsstoff, HMS-tema, hendelser i energidebatten og andre tema som kan være relevant for deg som hører på. Podcasten har i hovedsak vært basert på et panelkonsept, men vi har også korte intervju med innspill i energidebatten som vi har kalt Energi. Energidebatten er jeg særlig engasjert i, og synes det er veldig viktig at fakta kommer fram. Særlig fakta av tekniske, naturhensyn og samfunnsøkonomiske arter.

Jeg skal også være redaktør for Samleskinnen fremover, noe som jeg gleder meg til.

Det er veldig viktig å formidle informasjon og jeg synes både Samleskinnen og podcasten Ohms Lov bidrar til å dette på en bra måte. Jeg tenker at saker jeg produserer eller er med å produsere for podcasten kan formidles i Samleskinnen og motsatt.

Det nærmer seg første utbetaling av klubbtilskuddet for 2025, dette bli utbetalt første uka i juli. Erfaringsmessig og også pr. dato så er det en god del klubber som ikke har sendt oss nødvendig dokumentasjon, vi ber klubbene gjøre det så rask som mulig. Hvis dere er i tvil om dere har sendt inn den dokumentasjonen som skal til, ta kontakt med fagforeningen.

Rogaland Elektromontørforening har en ordning med at alle klubbene kan få støtte på 400,- pr. medlem pr år. **NB! Husk å gi oss beskjed når klubben skifter kontonr.** Dette forutsetter at klubbene oppfyller noen krav som styret i fagforeningen har vedtatt. De kravene som gjelder pr. dags dato er:

- Det skal sendes inn godkjente regnskaper fra året før.
- Protokollen (referatet) fra klubbens årsmøte hvor vedtaket ang. regnskapet skal fremkomme. Protokollen skal også inneholde hvem som ble valgt som tillitsvalgte.
- I informasjonen som klubben sender til fagforeningen skal det fremkomme hvem som er valgt i klubbstyret
- Kopi av årsoppgaven(e) fra bank over klubbens konto(er)
- Kopi av lønnsstatistikken som bedriften sender NELFO 1. ganger i året. (LOK § 16 pkt. 7)

Nyoppretta klubber trenger kun å sende oss melding om valg samt kontonr. for klubbkassen.

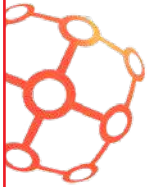
Det er også mulig å søke om ekstra klubbtilskudd

- Støtte til en startkonferanse for mindre og/eller nystartede klubber:

Ansvar legges på organisasjonssekretær. Økonomiske rammer skal diskuteres med fagforeningens leder.

- Støtte til styrekonferanser:
Ingen støtte overstiger mer enn 70 % av kostnadene for konferansen. Støtten vurderes ut ifra klubbens likviditet, konferansebudsjett klubbkontingent dagsorden, referat, antall deltakere på konferanse og til sist regnskapet for konferansen. Støtten utbetales fortrinnsvis etter avholdt konferanse. Støtten forbeholdes deltakende medlemmer.
- Støtte til medlemsaktivitet:
Dette må gjelde ekstraordinær medlemsaktivitet. Støttens størrelse vurderes ut fra klubbens likviditet, aktivitetens form klubbkontingent, dagsorden, budsjett, antall deltakende medlemmer og lignende. Støtten utbetales fortrinnsvis etter avholdt aktivitet. Støtten forbeholdes deltakende medlemmer.

Søknad om ekstra klubbtilskudd og støtte til medlemsaktivitet sendes til fagforeningsstyret v/leder pr. brev, e-post firmapost@rele.no. Søknaden vil bli behandlet av styret på første mulige styremøte etter vi har mottatt søknaden med fullstendig dokumentasjon.

Inviterer deg til

KURS

Hard-HR

25. september

For deg som vil lære & takle bedriftens harde personalpolitikk!

Ungdomskurs

27 og 28. november

For Rele-medlemmer under 30 år

Avholdes på Sola Strandhotell

Forbundsskolen

Trinn 2

9 til 11. september

For deg som har gjennomført forbundsskolen trinn 1 eller Startkurs

Klubben i arbeid

10 og 11. desember

For deg som ønsker & bygge en sterkere

KLUBB

Forbundsskolen

Trinn 3

11 til 13. november

For deg som har gjennomført forbundsskolen trinn 2

LOK videregående kurs

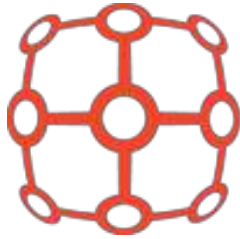
1 og 2. oktober

For tillitsvalgte som vil fordype seg i Landsøverenskomsten

Påmelding for alle kurs til:

firmapost@rele.no

ELog IT

Rogaland

Kompetanse på dine premisser

Ditt behov – vår kursplan!

Til Fagforeninger, landsomfattende klubber og klubber i Distrikt Rogaland

Studieutvalget i EL og IT Distrikt Rogaland er i gang med å planlegge fremtidige kurs – og vi trenger innspill fra deg!

Skolering av tillitsvalgte og medlemmer er en høyt prioritert aktivitet for EL og IT Forbundet. Det er derfor viktig at alle miljø kommer med innspill/forslag på hvilke kurs og tema som skal tilbys på kurser i 2026.

Er du engasjert medlem, tillitsvalgt, verneombud, sitter i et klubbstyre eller i styret i en fagforening? Eller har du et annet verv i forbundet?

Da vil vi gjerne vite hva slags kurs du har behov for.

Er det noe du savner? Noe du ønsker å lære mer om – eller få en oppfrisking i?

Vi vil at kursene våre skal være relevante og nyttige for deg og rollen din. Derfor setter vi stor pris på at du tar deg tid til å sende oss dine innspill.

Innspill sendes til:

E-post: elogit.rogaland@rele.no

Frist: 1. september 2025

Spørsmål kan rettes til Bjørn Soltvedt

Mobil: 452 72 232

E-post: bjorn.soltvedt@rele.no

Studieutvalget i EL og IT Distrikt Rogaland

Foto: Geir Ove Bernhoff

Av: Geir Ove Bernhoff

**EL og IT Klubben Caverion Stavanger avholdt sitt årsmøte den 19. februar 2025
i bedriftens lokaler i Vassbotn 1 på Lura.
Av klubbens 48 medlemmer var det 27 som deltok på møte.**

Det var klubbleder Frode Årsvold som åpnet møte. Som en rutine kjøres årsmøtene i klubben delvis i arbeidstiden og delvis på fritiden, slik bedriften betaler lønn for de fremmøtte medlemmene den første timen av møte.

Til årsmøte hadde klubben invitert bedriftens ledelse som orienterte om den økonomiske og arbeidsmessige situasjonen i bedriften. Nok en gang ble Caverion Rogaland kåret til den beste avdelingen for 2025 i Caverion Norge. Ledelsen kunne også rapportere om null fraværsulykker i 2025.

Den viktigste saken på dagsordenen var et forslag til en ny lønnstabell. Forslaget kommer fra ledelsen. Med denne lønnstabellen ønsket ledelsen å tiltrekke seg flere faggrupper. Klubbens styre mente at forslaget kun premierte enkelte faggrupper, samtidig som klubben vil miste en del av styringen over lønnsutviklingen. I tillegg mente styret at tabellen hadde innslag av «trynetillegg», noe som er uforenelig med klubbens lønnspolitikk.

Forslaget ble nedstemt av et samlet årsmøte.

Organisasjonssekretær Geir Ove Bernhoff var også

invitert til møte. Geir Ove orienterte, etter klubbens ønske, om hviletid, både daglig og ukentlig hvile. I tillegg informerte Geir Ove om utfordringene rundt klubbens lokale forhandlinger og EL og IT Forbundets debatthefte for et nytt lønssystem.

Valg

Etter årsmøtets valg på nytt klubbstyre har klubben nå følgende styre:

Klubbleder:	Frode Årsvold
Nestleder:	<i>Ikke besatt (klubbstyret er gitt fullmakt til å finne ny kandidat)</i>
Sekretær:	Siv Lill Tønnessen
Kasserer:	Lene Egeland Gilje
Styremedlem:	Tor Lervik
Styremedlem:	Robert Skinner
Styremedlem:	Casper Lauvnes
Varamedlem:	Kjetil Moldestad
Lærlingetillitsvalgt:	Christopher Pedersen
Hovedverneombud:	Terje Tønning

Foto: Geir Ove Bernhoff

Av: Geir Ove Bernhoff

Det var klubbleder Ordin Fjetland som åpnet Bravidaklubbens årsmøte, som ble avholdt i festsalen på Folket Hus i Stavanger. Bravida-klubben teller totalt 100 medlemmer. Av disse deltok det 50 av dem på årsmøte den 7. mars 2025, noe vi kan si er et bra oppmøte totalt sett blant klubbene i Rogaland Elektromontørforening.

Daværende nestleder i Bravidaklubben, Thomas Grimstad, gjennomgikk debathefte fra EL og IT Forbundet om et nytt lønssystem. Organisasjonssekretær Geir Ove Bernhoff, som var invitert til årsmøte, gjennomgikk deretter utfordringene klubbene sliter med i deres lokale forhandlinger. Manglede tillegg i de lokale forhandlingene er en av årsakene til at mange av våre medlemmer har opplevd en reallønnsnedgang de senere årene. Det er ut ifra denne situasjonen tariffutvalget i EL og IT Forbundet har initiert og sendt ut et debathefte til alle medlemmene som lønnes etter Landsoverenskomsten. I tillegg til dette ble det orientert om lønnsoppgjøret 2025. Årsmøte behandlet seks forslag som var innsendt av klubbstyret som omhandlet blant annet økte overtidssatser og dekning av bomavgifter, vervepremier og et firmabilprosjekt.

Valg

Det var en frisk pust å oppleve årets valg i Bravidaklubben, da det var kampvotering på både leder, nestleder

og sekretær. Etter et valg som både var skriftlig og ved håndsopprekning, ble det nye klubbstyret som følger:

Klubbleder:	Thomas Grimstad
Nestleder:	Ordin Fjetland
Sekretær:	Espen Vinnes Odland
Kasserer:	Bjørnar Skogli
Kompetansetillitsvalgt:	Preben Kirketeig
Lærlingetillitsvalgt:	Jostein Runestad
Styremedlem:	Samuel Runde
Styremedlem:	Martin Larsen
Styremedlem:	Anders Halberg
Styremedlem:	Roger Haukelid
Styremedlem:	Preben Kirketeig
Hovedverneombud:	Jack Odin Andersen

Som et sosialt arrangement senere på dagen ble klubbmedlemmene invitert med på kino med brus og popcorn.

Foto: Geir Ove Bernhoff

Av: Geir Ove Bernhoff

EL og IT Klubben Norsk Fiberoptikk (NFO) ble stiftet i januar 2024. På stiftelsesmøte vedtok klubben samtidig å kreve tariffavtalen Landsoverenskomsten for elektrofagene gjeldene for bedriften. Etter stor stå på vilje i klubben og mange møter og forhandlinger med bedriften kom tariffavtalen på plass den 1. mai 2024.

Årsmøte som ble avholdt i bedriften lokaler på Lagerveien 10 på Forus den 26. februar, var det andre årsmøte i klubbens historie. Av klubbens 8 medlemmer var det 5 som deltok på årets møte.

Klubbens leder, Brynjar Solheim, gjennomgikk beretningen og hvor en del av utfordringene klubben hadde jobbet med ble diskutert. Klubben har blant annet en pågående uenighet om oppsigelse av tjenestepensjonsavtalen som de tillitsvalgte gjennom lokale forhandlinger hadde forhandlet opp til et akseptabelt nivå. Denne uenigheten ligger nå til behandling mellom LO-juridiske og NHO.

Organisasjonssekretær Geir Ove Bernhoff, som var invitert til møte orienterte om det kommende tariffoppgjøret 2025.

Valg

Det ble gjenvalg på det sittende klubbstyret. Dette består av følgende:

Klubbleder:	Brynjar Solheim
Nestleder:	Erik Jakobsen
Sekretær:	Marius Eide

Rapport fra Installasjonsutvalget

Av: Bjørn Soltvedt, leder Installasjonsutvalget

Heisann. På årsmøte ble det noen endringer i utvalget. Utvalget etter årsmøte består av Bjørn Soltvedt, Thomas Blokhus, Frode Årsvold, Christina Brommeland, Henrik Bore og Ordin Fjetland. I tillegg ble Philipp Stutz blitt konstituert inn av styret. Geir Ove Bernhoff og Svern Åge Johnsen tiltrer utvalget ved behov. Jeg vil takke alle de som har vært med i utvalget tidligere for et flott og konstruktivt samarbeid. Jeg vil også ønske de nye medlemmene velkommen inn i utvalget.

Utvalget har møter ca. 1 gang i måneden. På møtene er det noen saker som vi går gjennom på hvert møte. Det er en gjennomgang av tariffsaker som bedriftene og tillitsvalgte har blitt oppmerksomme på og også hvordan disse blir behandlet. Noen av slike saker kan være mangel/feil på reisetid, overtidsbetaling etc. De fleste slike saker klarer tillitsvalgte å bli enige med bedriften, mens andre ganger går det dit hen at det sendes inn til tvistebehandling.

Vi tar også en runde på hvordan det går i installasjonssektoren. Her går vi gjennom hvor mye jobb bedriftene har, utvikling i markedet og bemanning inkludert eventuelt innleie av bemanning. Vi går også gjennom stoff til Samleskinnen og hjemmesiden, sentrale og lokale forhandlinger, hvordan en kan få opp akkord jobbing, kurs som blir avholdt i distriktet vårt og andre kurs som kan være aktuelle.

Til slutt går vi gjennom med en oppsummering av konferanser som medlemmer i utvalget har deltatt på og kommende konferanser som kan være av interesse for utvalgets medlemmer. I tillegg tar vi opp aktuelle saker som dukker opp. På sist møte diskuterte vi godt rundt temaet rundt temaet «Nytt lønnsystem».

Jeg vil avslutningsvis ønske alle nye og gamle medlemmer i utvalget lykke til og håper og tror vi får en innholdsrik og lærerik periode.

**DEN BESTE METODEN FOR Å
ØKE LØNNE ER Å JOBBE
LISTEAKKORD. DET VAR TROSS
ALT AKKORDEN SOM LÅ TIL
GRUNN FOR DE LOKALE
LØNSAVTALENE OG SOM BIDRO
TIL STIGNINGEN PÅ DISSE.**

Rapport Studieutvalget

Av: Lauritz Slåttebrekk, leder Studieutvalget

Nå begynner det å bli fryktelig lenge siden sist rapport fra studieutvalget, men jeg skal prøve og gi en kort oppdatering av hvilke kurser vi har hatt og litt om planene fremover.

Fagforeningen har arrangert følgende kurser:

- Akkordkurs 6 og 7. mars 2024 med Bjørn Tore Fremgården som innleder. 24 deltagere
- Ungdomskurs 3–4 desember 2024 på hotell Victoria, Stavanger. Rele fikk inn 75 påmeldinger til ungdomskurset. Det ble derfor satt opp 2 parallelle kurs med henholdsvis 26 og 27 deltakere, samt alle Rele sine 5 veiledere. Det var kun medlemmer som ikke tidligere hadde deltatt på ungdomskurs som fikk delta på kursene.
- Grunnleggende LOK kurs 25 mars 2025 på kontoret i Stavanger med 6 deltagere
- Grunnleggende LOK kurs 26 mars 2025 på folkets hus i Haugesund med 6 deltagere

Distrikt Rogaland har arrangert følgende kurs:

- Trinn 1 kurs 16–18 april 2024 i Stavanger
- Ungdomskurs 27–28 mai 2024 på Sola strand hotell med 19 deltagere
- Kurs i forhandlinger 21 og 22. august 2024 med 16 deltagere på Sola Strand Hotel
- Vervekurs 5 og 6. september 2024 med 20 deltagere i Hirtshals
- Trinn 2, 2 til 4. september 2024 med 14 deltagere på Sola Strand Hotel.
- Kurs i arbeidstid 7 mars 2025 med 20 deltagere på Sola Strand Hotel
- Trinn 1, 2–4 april 2025 med 23 deltagere på Hotell Victoria
- Ungdomskurs 12–13 mai 2024. I skrivende stund er det påmeldt 24 deltagere

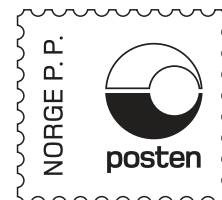
Skal også arrangere kurs i økonomiforståelse 3. juni på Sola strand hotell. Her er det i skrivende stund 29 påmeldte.

I høst har fagforeningen planer om å arrangere følgende kurs:

- LOK kurs for videregående. Dette er kurs i tariffavtalen vår og er kurset for de som tidligere har vært på grunnleggende LOK kurs, eller har litt kunnskap fra før om tariff avtalen vår.
- Kurs i offshoreavtalen. Vi har lenge prøvd å få til et kurs i offshoreavtalen. Vi gir oss ikke og skal prøve å få arrangert dette høsten 2025.
- Ungdomskurs til høsten 2025

Distrikt Rogaland har planer om å arrangere følgende kurs:

- Trinn 2 kurs. Dette er, som navne tilsier, trinn to av totalt fire trinn i forbundsskoleringen i EL og IT Forbundet. Dette kurset er for de som har tatt Trinn 1 kurset eller Startkurset. Dato er ikke klart, men det blir etter sommeren en gang
- Trinn 3 kurs. Vi skal også prøve og få arrangert et trinn 3 kurs. Dette kurset er da for de som har fullført trinn 2. Dato her blir muligens sent på året, eller starten av 2026.

RETURADRESSE:
Rogaland Elektromontørforening
Lagårdsveien 124, 4011 Stavanger

Hjemmeside Rogaland Elektromontørforening: <http://www.rele.no/>
Hjemmeside EL&IT Distrikt Rogaland: <http://www.elogit-rogaland.org/>